

”Sanavarasto kasvaa, kun eri kielten sanoja sekoitellaan”

Kansanlingvistinen tutkimus lukiolaisten suhtautumisesta anglismeihin

Riina Linnainmaa

Pro gradu -tutkielma

Suomen kieli

Suomen kieli ja suomalais-ugrilainen kielentutkimus

Kieli- ja käännöstieteiden laitos

Humanistinen tiedekunta

Turun yliopisto

Huhtikuu 2024

Turun yliopiston laatu järjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu

Turnitin OriginalityCheck –järjestelmällä

Pro gradu -tutkielma

Suomen kieli ja suomalais-ugrilainen kielentutkimus, suomen kieli

Riina Linnainmaa

”Sanavarasto kasvaa, kun eri kielten sanoja sekoitellaan” Kansanlingvistinen tutkimus lukiolaisten suhtautumisesta anglismeihin

Sivumäärät: 46, liitteet 4

Tässä tutkielmassa selvitetään, miten lukiolaiset suhtautuvat anglismeihin sekä mitä positiivista ja negatiivista heidän mielestään on englannin kielisten sanojen sekoittamisessa suomen kieleen. Tutkimusaltaan tutkielmani pohjautuu kansanlingvistiseen tutkimussuuntaukseen, jossa tutkitaan maallikoiden kieltä koskevia käsityksiä, havaintoja ja asenteita. Anglismi on englannin kielestä toiseen kieleen siirtynyt sana, sanonta tai kielellinen rakenne. Tässä tutkimuksessa keskitytään englannin kielestä siirtyneisiin sanoihin, joita käytetään niin tiedostettuna kuin tiedostamatta.

Tutkimusaineisto on kerätty tammi- ja helmikuun 2024 aikana varsinaissuomalaisessa lukiossa, joka sijaitsee keskisuuressa kaupungissa. Tutkimusmetodiksi valikoitui kysely, sillä tässä tutkielmassa ollaan kiinnostuneita ihmisten ajatuksista ja siitä, miksi ihminen toimii tietyllä tavalla. Aineiston analysoinnin menetelminä käytän kvantitatiivista ja kvalitatiivista sisällönanalyysia.

Tutkimuksessa havaittiin, että suurin osa vastaajista suhtautui anglismeihin yleisesti positiivisesti tai vähintään melko neutraalisti. Kaikki vastaajat kertoivat käyttävänsä englantia anglismien muodossa jossain määrin viikoittain. Yleisin syy anglismien positiivisuudelle vastaajien mukaan oli englannin kielen oppiminen ja sanavaraston laajeneminen. Yleisin syy, miksi anglismit nähtiin negatiivisena, oli niiden kuulostaminen ärsyttäviltä, häiritseviltä tai rasittavilta. Lukiolaisten vastauksista ilmeni myös, että englantia käytetään vastaajien kesken eniten sosiaalisessa mediassa ja internetissä. Kaikista vastaajista 92 % kertoi käyttävänsä englantia nimenomaan sosiaalisessa mediassa ja internetissä.

Avainsanat: kansanlingvistiikka, sosiolingvistiikka, lukio, kyselytutkimus, anglismi, englannin kieli, suomen kieli

Sisällys

1	Johdanto	2
1.1	Tutkimuksen lähtökohdat	2
1.2	Tutkimuskysymykset	5
1.3	Aiempi tutkimus	6
2	Teoreettiset lähtökohdat ja keskeiset käsitteet	9
2.1	Kansanlingvistiikka ja sosiolingvistiikka	9
2.1.1	Kielitietoisuus	10
2.1.2	Asenteet	11
2.2	Anglismit	12
2.3	Englannin kieli nuorten Suomessa	13
3	Aineisto ja menetelmät	18
3.1	Kyselytutkimus	18
3.2	Aineisto ja sen kerääminen	21
3.3	Aineiston analyysi	22
3.4	Tutkimusetiikka	23
4	Tutkimustulosten analyysi	25
4.1	Lukiolaisten suhtautuminen anglismeihin	25
4.2	Lukiolaisten englannin kieli	30
4.2.1	Kuinka usein lukiolaiset käyttävät englantia?	31
4.2.2	Missä lukiolaiset käyttävät englantia?	32
4.2.3	Miksi lukiolaiset käyttävät englannin kielen sanoja tai sanontoja?	33
5	Päätelmät	35
6	Lopuksi	37
	Lähteet	41
	Liitteet	1
	Liite 1. Kyselytutkimus	1

1 Johdanto

1.1 Tutkimuksen lähtökohdat

Pro gradu -tutkielmassani tarkastelen lukiolaisten suhtautumista anglismeihin. Tässä kyselytutkimuksessa perehdytään siis anglismeihin ja siihen, miten lukiolaiset suhtautuvat englannin kielestä siirtyneiden sanojen tai sanontojen käyttöön osana jokapäiväistä kieltään. Tutkimusalaltaan tutkielmani pohjautuu kansanlingvistiseen tutkimussuuntaukseen. Kansanlingvistinen tutkimus on sosiolingvistinen tutkimussuuntaus, joka tutkii ei-lingvistien eli niin sanottujen maallikoiden kieltä koskevia käsityksiä, havaintoja ja asenteita (Tieteen termipankki 2023).

Tutkielmani aihe on arkipäiväisyydessään tärkeä ja keskustelua herättävä ilmiö, jota on mielestäni tarpeen tutkia aina lisää, sillä kieli elää ja muuttuu koko ajan kuten sen käyttäjätkin. Kartoitin tutkimusprosessin alussa lukion äidinkielenopettajien mielipiteitä siitä, mitä heidän mielestään olisi tärkeä tutkia tai mitkä haasteet heitä nykypäivän nuorien kielenkäytössä mietityttävät. Äidinkielenopettajien puheista nousi esille nuorten anglismien käyttö ja puhekielisyys lisääntyminen niin puhutussa kuin kirjoitetussa kielessä.

Näitä opettajien mietteitä tukevat lukemani tutkimukset, artikkelit ja lehtien mielipidekyselyt. Nuorten anglismien käyttö nostetaan säännöllisesti lehdissä (ks. esim. Kielikello 3/2008; Helsingin Sanomat 16.11.2018; Yle 22.4.2021; Helsingin Sanomat 25.11.2023) ja keskustelupalsoilla esille, mikä viittaa siihen, että aihe kiinnostaa yhteiskunnallisella tasolla. Julkikeskustelussa esitetään kärkkäitä ja poleemisia näkemyksiä englannin kielen vaikutuksen, käytön ja sekakielisuuden uhkasta, ja näistä näkemyksistä voi saada kuvan, että englannin kieli koetaan uhkana suomen kielelle. (Leppänen–Pitkänen–Huhta–Nikula–Kytölä–Törmäkangas–Nissinen–Kääntä–Virkkula–Laitinen–Pahta–Koskela–Lähdesmäki–Jousmäki 2009, 127.) Leppäsen ym. (2009) toteuttama kansallinen kyselytutkimus englannin kielen asemasta Suomessa kertoo, ettei näin kuitenkaan ole, vaan enemmistö suomalaisista näyttää suhtautuvan uhkakuviin varsin maltillisesti. Heikkisen ja Mantilan mukaan (2011) englannin kielen vaikutusta suomen kieleen voidaan pitää positiivisena asiana, ja suomalaiset pitävätkin sitä yleisesti myönteisenä asiana, vaikka se jakaakin mielipiteitä. Mielipidekyselyjen mukaan

aihe jakaa ristiriitaisuudellaan mielipiteitä: anglismit ärsyttävät myös heitä, jotka käyttävät niitä itse (ks. esim. Helsingin Sanomat 25.11.2023).

Englannin kielellä on maailmalla prestiisi- eli valta-asema, joka vaikuttaa väistämättä maailman muihin kieliin (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017, 19 < Chan 2016; Pahta 2004, 8). Maailman kielet eivät elä eristettyinä tai muista riippumattomina (Kalliokoski–Kotilainen–Pahta 2009, 9), vaan kaikki ne muuttuvat ja omaksuvat jatkuvasti elementtejä sekä piirteitä muista kielistä, joiden kanssa ne ovat jonkinlaisessa kontaktissa (Nummila 2019, 167; Bybee 2015, 1–2). Englannin kielen käytön laajuutta kuvastaa se, että se liitetään niin koulutukseen ja muodolliseen kielenkäyttöön kuin nuoriskulttuuriinkin (Peterson 2017, 119-120).

Suomen kielen sanastosta suurin osa on lainasanoja muista kielistä. Aivan kuten kaikkien muidenkin kielten sanastot. Viime vuosikymmenien aikana suomen kieleen lainautuneet sanat ovat peräisin etenkin englannista. (Nummila 2019, 165, 172.) Suomen kieli saa vaikutteita englannin kielestä muun muassa uuspuhujien (*new speaker*), populaarikulttuurin, median ja sosiaalisen median kautta. Englannin kielen vaikutus suomen kieleen on puhuttanut aina 2000-luvun alusta saakka. Etenkin internetin yleistymisen myötä englannin kieli on vähitellen kehittynyt koko maailmaa yhdistäväksi kieleksi, jota kutsutaan myös termillä *lingua franca* tai maailmankieli (Pahta 2004, 8).

Nykymaailmassa eletään hyvin erilaisessa ympäristössä kuin vuosikymmeniä tai -satoja sitten. Kieli mukautuu ympäröivään aikaan ja yhteiskuntaan vastatakseen uusiin tarpeisiin ja pysyäkseen elinvoimaisena vuodesta toiseen. Sanasto on vuosien saatossa rikastunut ja kehittynyt lainaamalla, ja kaikista kielen osa-alueista se muuttuu kaikista nopeimmin. Kansainvälinen ja kansallinen, vieras kieli ja suomen kieli eivät ole ristiriidassa keskenään, vaan ne rikastuttavat maailmaa ja toimivat toistensa voimavarana. (Luukkonen 2014, 23, 26; Kolehmainen 2014, 16.) Englanti on usealla suomalaisessa arkipäiväinen kommunikaation kieli. Suomen kielen rakenne elää, tuottaa uutta ja kehittyy. Joskus vieras vaikutus stimuloi vanhaa omaa ainesta, ja edistää sen uutta kasvua. Yleiskielen näkökulmasta kielen uudistuminen on positiivista. (Heikkinen–Mantila 2011, 108, 187.)

Mielestäni kohderyhmänä lukiolaiset ovat mielenkiintoinen tutkimuskohde ja anglismit ajankohtainen ilmiö. Jyväskylän yliopiston julkaisemassa kansallisessa kyselytutkimuksessa

englannin kielestä Suomessa todetaan, että suomalaiset nuoret ovat tutkimuskohteena erityisen relevantti, sillä he käyttävät englantia aktiivisesti ja runsaasti muuhun väestöön verrattuna esimerkiksi ystävien kanssa. (Leppänen ym. 2009, 47.) Omien kokemuksieni perusteella nuorilla on huomionarvoisia mielipiteitä aiheeseen, sillä he käyttävät ja kuluttavat paljon kieltä, johon on sekoittunut englannin kielen aineksia. Esimerkiksi nuorten, kuten lukiolaisten, suosiossa olevat artistit käyttävät paljon anglismeja, joten uskon, että anglismit ovat heille myös tuttuja paitsi omasta käytöstä myös ympäröivästä kulttuurista (ks. esim. luku 2.3). Lisäksi lukioikäiset nuoret elävät elämänsä murrosvaiheessa, jossa kielellä on olennainen osa sosiaalisen identiteetin rakentamisessa (Erikson 1994, 23). Eriksonin (1994) ja Ziehen (1991) näkemyksen mukaan nuoren identiteetti painottuu yhteisöihin ja kulttuurisiin muutoksiin ja muodostuu nimenomaan yhteisöissä. Aiemman tutkimuksen perusteella koulu on siis juuri sellainen ympäristö, missä kielenkäyttöön liittyviä malleja ja asenteita omaksutaan. Siksi valitsin kohderyhmäksi lukioikäiset, joilla on jo kykyä tunnistaa omia mielipiteitä sekä havainnoida suhtautumistaan ja sanoittaa sitä.

Tutkimusaineisto on kerätty sähköisen lomakkeen avulla varsinaissuomalaisessa lukiossa. Aineisto koostuu 91 oppilaan vastauksista. Vastaajina toimi osa lukion oppilaista. Kysely on hyvä tapa kerätä aineistoa, kun halutaan selvittää, mitä ihminen ajattelee ja miksi hän toimii tietyllä tavalla (Tuomi–Sarajärvi 2018, 84). Kysely sopii juuri oman tutkielmani tarpeisiin, sillä tarkoituksena on selvittää lukiolaisten suhtautumista ja mielipiteitä. Aiempaa tutkimusta anglismeista ja englannin kielen sekoittumisesta suomen kieleen on tehty paljon. Täysin samankaltaista tutkimusta kuin tämä ei tietääkseni ole Suomessa toteutettu, vaikka aihetta onkin sivuttu monissa tutkimuksissa.

Aineiston analysoinnin menetelminä käytän kvantitatiivista ja kvalitatiivista sisällönanalyysia. Kvalitatiivista eli laadullista analyysia tässä tutkielmassa tehdään sen mukaan, millaisia avoimia vastauksia tutkimuslomakkeen avulla sain kerättyä. Kvantitatiivisessa eli määrällisessä tutkimuksessa tutkimuskohdetta tulkitaan tilastojen ja numeroiden kautta. Kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus taas auttaa ymmärtämään tutkimuskohdetta. (Heikkilä, 2014.) Pääosin luomassani kyselyssä opiskelijoiden suhtautumista ja asenteita kartoitetaan suljettujen kysymysten avulla, ja vastausvaihtoehdot on annettu valmiiksi. Tutkielmani tarkoitus on siis analysoida lukiolaisnuorten suhtautumista. Huomioin

analyysiosiossa ja päätelmissä, että vastaukset perustuvat vastaajien omiin kertomuksiin. Vaikka etenkin maallikoiden näkemykset voivat vaihdella keskenään varsin paljon, tuovat ne silti tutkijoille ja kielitieteilijöille tarpeellista ja ajankohtaista tarkasteltavaa.

Tutkielma etenee johdannon jälkeen tutkielman teoriataustan esittelyyn. Tutkielman teoriatausta ja keskeiset käsitteet esitellään luvussa 2. Teorialuvussa käsitellään kansanlingvistiikkaa, sosiolingvistiikkaa, asennetutkimusta, anglismeja ja nuorten suhdetta englannin kieleen. Luku 3 käsittelee aineistoa, sen keruuta ja menetelmiä sekä sisältää luvun tutkimusetiikasta, joka on kyselytutkimusta toteutettaessa tärkeä osuus. Luku 4 avaa tutkimustuloksia sekä niiden analyysia, ja luvussa 5 tehdään päätelmiä luvun 4 perusteella. Viimeinen luku 6 kokoaa tutkimuksen ja sisältää pohdintaa muun muassa aiheen merkityksellisyydestä, otannan määrästä, tutkielman onnistumisesta ja jatkotutkimusideoista.

1.2 Tutkimuskysymykset

Pro gradu -tutkielmani tavoitteena on selvittää lukiolaisten suhtautumista anglismeihin. Olen erityisen kiinnostunut nuorten asenteista anglismeja kohtaan sekä siitä, miksi nuoret omasta mielestään käyttävät anglismeja. Minua kiinnostaa, miten lukiolaiset perustelevat omia mielipiteitään tai sanoittavat näkökulmiaan, vaikka kysely painottuukin lähinnä suljettuihin kysymyksiin. Lisäksi on mielenkiintoista selvittää, onko toiminta tiedostettua vai tiedostamatonta ja miten he kokevat anglismien vaikuttavan suomen kieleen ja sen tulevaisuuteen.

Tutkimuskysymykset ovat:

1. Miten lukiolaiset suhtautuvat anglismeihin?
2. Miksi lukiolaiset kokevat suomen ja englannin kielen sekoittumisen positiivisena?
3. Miksi lukiolaiset kokevat suomen ja englannin kielen sekoittumisen negatiivisena?
4. Miksi lukiolaiset omasta mielestään käyttävät anglismeja?

Hypoteesini on, että anglismit jakavat mielipiteitä vastaajien kesken ja suurin osa suhtautuu niihin positiivisesti. Uskon, että lukiolaiset suhtautuvat anglismeihin ja kielten sekoittumiseen positiivisesti, koska he käyttävät anglismeja tiedostamattaan eivätkä juuri osaa välittää siitä, mitä negatiivisia vaikutuksia niiden käytöllä on suomen kieleen. Nuorien arjessa englantia tuo mahdollisuuksia ja helpottaa arkea esimerkiksi sosiaalisessa mediassa tai videopelejä pelatessa. Perustan hypoteesini aiempiin tutkimuksiin ja omiin kokemuksiini nuorten kielenkäytöstä sekä siihen, millaisia kokemuksia olen kuullut nuorten kanssa työskenteleviltä.

1.3 Aiempi tutkimus

Englannin kielen asemaa Suomessa, englannin ja suomen kielen sekoittumista ja sanojen lainautumista on tutkittu runsaasti (Leppänen ym. 2009; Peterson–Vaattovaara 2014; Vaattovaara–Peterson 2019; Vaattovaara–Peterson 2023). Suomen ulkopuolella sanastotason tutkimusta yleisesti anglismeista ja lainasanoista on tehty huomattavan paljon (Andersen 2014, 17). Myös Suomessa tutkimusta anglismeista tai niihin suhtautumisesta on tehty paljon, mutta usein toisen tutkimuksen yhteydessä. Vertaisarvioitua tutkimusta nuorten suhtautumisesta edellä mainituista aiheista on tehty verrattain vähän oman taustatyöni mukaan. Kielen asiantuntijat ovat kirjoittaneet paljon esimerkiksi kielten asemasta yhteiskunnassa ja muista kielipoliittisista kysymyksistä (Kotimaisten kielten keskus 2021). Useita pro gradu -tutkielmia löytyy muun muassa suomalaisnuorten kieliasteista englannin kieltä kohtaan, nuorisokielestä ja lainasanoista (ks. esim. Hämäläinen 2015; Rauste 2018; Heinonen 2022; Ahlqvist 2022).

Jyväskylän yliopiston julkaisemassa kansallisessa kyselytutkimuksessa tutkimuskohteena olivat suomalaisten englannin kielen osaaminen ja käyttö, heidän näkemyksensä englannin merkityksestä Suomessa ja asenteensa sitä kohtaan. Edellä mainitussa tutkimuksessa tutkitaan eri-ikäisten ja sosioekonomisista taustoista olevien informanttien suhdetta englannin kieleen. (Leppänen ym. 2009.) Tutkimuksen mukaan suomalaiset nuoret ovat ajankohtainen tutkimuskohde, sillä he käyttävät englantia enemmän kuin muu väestö. Englannin kieli ei ole nuorille ainoastaan tarvittaessa käytettävä vieras kieli, vaan he käyttävät sitä myös suomalaisten kesken. Nuorten kielenkäytön perusteella voidaan myös laajemmassa tieteellisessä tutkimuksessa ennustaa sitä, miten englannin kielen tehtävät ja merkitykset

mahdollisesti tulevat tulevaisuudessa kehittymään ja sitä, miten Suomen kielitilanne tulee muuttumaan. Tutkimustulosten perusteella voidaan yleisesti ottaen todeta, että englanti on suomalaisille tärkeä kieli, jota kuulee vieraista kielistä eniten vastaajien omassa elinympäristössä. Suomalaiset kertovat ymmärtävänsä suomen kieleen sekoittuneita englanninkielisiä ilmauksia hyvin. Vastaajat myös kertovat käyttävänsä niitä itse varsin paljon. Kielten yhdistymiselle ei nähdä varsinaista syytä tai sitä ei osata tunnistaa, vaan useimmat kokevat sen tapahtuvan huomaamattaan. Lisäksi tutkimuksessa todetaan, että eniten vastauksiin vaikuttavia taustatekijöitä ovat ikä ja koulutustaso. Myös asuinpaikalla ja ammattialalla on merkitystä siihen, miten vahvana englannin merkitys vastaajille näyttäytyy. (Leppänen ym. 2009, 20, 46, 48, 147–149.)

Johanna Vaattovaara ja Elizabeth Peterson ovat tehneet tutkimusta suomalaisten lainasanojen käytöstä. Peterson ja Vaattovaara (2014) tutkimuksessa *Kiitos and pliiis: The relationship of native and borrowed politeness markers in Finnish* selvitetään englannista suomeen lainatun pliiis:n (*please*) käyttöä koskevaa kielitietoisuutta ja asenteita. Tutkimustulokset osoittivat, että englannin kielen kohteliaisuusnormit voivat vaikuttaa suomen kielen käyttöön. Lisäksi tutkimus (2014) osoittaa, että sanojen ”kiitos” ja ”pliiis” välillä ei ole juuri ollenkaan päällekkäisyyksiä: ne vaikuttavat olevan erillisiä syntaktisesti, pragmaattisesti ja sosiaalisten ominaisuuksiensa suhteen. Vaattovaara ja Peterson (2019) ovat lisäksi tutkineet voimasanoja, jotka ovat lainautuneet englannin ja suomen kielestä. Samaisen tutkimuksen (2019) mukaan ”paska” on suomalaisten käytetyin voimasana ja suosituin lainasana on *shit*. He ovat myös tutkineet (2023) sitä, miten suomalaiset kokevat englanninkielisen voimasanan *damn* osana suomalaista kielenkäyttöä. 2023 toteutettu tutkimus on osa Vaattovaaran ja Petersonin suurempaa tutkimuskokonaisuutta, jossa he tutkivat muun muassa käsityksiä *shit*, *oumaigaad*, *damn* ja *fuck* -voimasanoista.

Aihe on ollut suosittu myös pro gradu -tutkielmissa. Muun muassa aihetta on tutkinut Heinonen (2022) ja Ahlqvist (2022). Heinonen (2022) pro gradu -tutkielmassaan tarkastelee suomalaisnuorten kieliasenteita. Heinosen tutkimustulokset osoittavat, että englanti on nuorille kieli, jota kaikkien odotetaan osaavan Suomessa. Lisäksi tutkimuksen mukaan nuoret käyttävät englantia lähes päivittäin ja suomalaisnuorten asenne englannin kieltä kohtaan on

vahvasti positiivinen. Englannin kielen käyttö kuitenkin rajoittuu tutkimuksen mukaan lähinnä epämuodollista kieltä suosiviin konteksteihin.

Ahlqvistin pro gradu -tutkielmassa (2022) tarkastellaan toisen asteen opiskelijoiden kielenhuoltokäsityksiä ja -asenteita. Tutkielman yksi tutkimuskysymys on, näkevätkö tutkimuksen informantit esimerkiksi anglismit enemmän positiivisena lisänä suomen kieleen kuin haitallisena aineksena. Tuloksista käy ilmi, että yli puolet lukiolaisista ja lähes puolet ammattikoululaisista piti anglismia sisältävää lausetta ainakin jossain määrin ärsyttävänä ja anglismit vaikuttavat herättävän kummassakin vastaajaryhmässä suhteellisen paljon vastustusta. Anglismeihin suhtauduttiin tutkielman mukaan ”hieman nihkeästi” siksi, että vastaajat mahdollisesti pitivät niitä ”suomen kieltä rappeuttavana tai siihen kuulumattomina elementteinä”. (Ahlqvist 2022, 57.)

2 Teoreettiset lähtökohdat ja keskeiset käsitteet

2.1 Kansanlingvistiikka ja sosiolingvistiikka

Kansanlingvistinen tutkimus on sosiolingvistinen tutkimussuuntaus, joka tutkii maallikoiden kieltä koskevia käsityksiä, havaintoja ja asenteita (Mielikäinen–Palander 2002, 90).

Kansanlingvistisessä tutkimuksessa maallikoiksi kutsutaan henkilöä, jolla ei ole kielitieteellistä koulutusta suomen kielestä (Nupponen 2011, 2). Kansanlingvistisen tutkimussuuntauksen uranuurtajana pidetään Dennis R. Prestonia (Mielikäinen–Palander 2002, 90; Long–Preston 2002, 466), vaikka hän ei ole kuitenkaan ensimmäinen kansanlingvistiikan tutkija. Prestonin (1989, 2–4) mukaan eri tieteenalojen kuten dialektologian, sosiolingvistiikan ja sosiaalisen psykolingvistiikan tutkijat eivät ole keskittyneet tutkimuksissaan tavallisiin ihmisiin. On silti tarpeellista tutkia havaintoja, joita heillä on kielen variaatiosta. Kansanlingvistiikka voikin antaa tarpeellista tietoa kieliäsenntutkimukselle. (Preston 1989, 2–4.)

Kansanlingvistiikka on suomennos termistä *folk linguistics* (Vaattovaraa 2009, 2; Palander 2001, 147). Tämä tutkimussuuntaus on syntynyt dialektologian ja sosiolingvistiikan välimaastoon 1980- ja 1990-luvulla, ja se on seurannut metodisesti lähinnä sosiolingvististä tutkimusta. Keskeistä tutkimussuuntauksessa on se, että tutkimus keskittyy tavallisten puhujien kielitietoisuuteen. Tyypillistä kansanlingvistiikassa on esimerkiksi tutkia, millaisia käsityksiä ei-lingvisteillä on kielen oppimisesta tai koulun ja opetuksen vaikutuksesta kielenkäyttöön. (Mielikäinen–Palander 2002, 90.)

Kansanlingvistiikan tutkijoiden aineistonkeruumenetelminä toimivat usein erilaiset haastattelut ja kyselytutkimukset, jotka on suunnattu ei-lingvisteille (Kielitieteen termipankki 2023). Oma tutkielmani on siis menetelmiltään hyvin tyypillinen kansanlingvistinen tutkimus. Kansanlingvistit ovat myös käyttäneet usein tutkimuksissaan kuuntelutestejä (Mielikäinen–Palander 2002, 91). Kansanlingvistiikka-termin ongelmana on se, että sillä viitataan sekä sosiolingvistien tekemään tutkimukseen ei-lingvistien kielellisistä käsityksistä että ei-lingvistien luomiin (esim. metakielisiin) termeihin (Tieteen termipankki 2023).

Sosiolingvistiikka on kielentutkimuksen alue, joka tarkastelee kielenkäytön ja yhteiskunnan sosiaalisen rakentumisen suhdetta. Ensimmäisen kerran sosiolingvistiikka termi on tietävästi mainittu vuonna 1952, jolloin Haver C. Currie julkaisi artikkelin *Projections of sociolinguistics*. (Luodonpää-Manni–Hamunen–Konstenius–Miestamo–Nikanne– Sinnemäki 2020b, 865–866.) Sosiolingvistiikka on viimeisen kolmen vuosikymmenen aikana jakautunut eri suuntiin niin, että alasta on muodostunut melko hajanainen (Nuolijärvi 2000, 15).

Tutkimuskohteina ovat kieliyhteisön variaatio, kielen muuttuminen, kielen funktiot vuorovaikutuksessa, kieliä koskevat asenteet ja käsitykset sekä monikielisyys (Luodonpää-Manni ym. 2020b, 865). Etenkin asenteet ovat nousseet pinnalle sosiolingvistisessä tutkimuksessa, sillä ne vaikuttavat kielenkäyttöön (Mielikäinen–Palander 2002, 86).

Sosiolingvistiikka on aineistolähtöinen tutkimussuunta, joka määrällisesti ja laadullisesti analysoi kielellisen variaation esiintymisehtoja, variaation funktioita sekä niiden muutosta yhteiskunnallisessa kontekstissa. Analyysiosiossa on tarpeellista osoittaa, mihin aineistosta tehdyt tulkinnat perustuvat. (Luodonpää-Manni ym. 2020b, 865.)

Sosiolingvistinen tutkimus on implisiittisesti eli epäsuorasti lähtenyt siitä, että yhteiskunnalliset muutokset näkyvät kielessä. Ne vaikuttavat kielenkäyttötapoihin ja vuorovaikutuksen kehyksiin. Prosessia ei kuitenkaan pidä olettaa yksisuuntaiseksi eikä mekaaniseksi. Kielenkäyttö puolestaan vaikuttaa siihen, millainen yhteiskunta on ja millaisena sen toiminta näyttäytyy, eikä näitä kahta voi erottaa erillisiksi ilmiöiksi. (Luodonpää-Manni ym. 2020b, 867.)

2.1.1 Kielitietoisuus

Kielitietoisuus on käsitteenä monitulkintainen ja monimerkityksinen. Kielitietoisuudella ei ole siis yhtä määritelmää, vaan se on eri yhteyksissä määritelty eri tavoin. (Dufva 2018, 1–3.)

Kielitietoisuus on usein käytetty käsite nykyisessä keskustelussa kielenoppimisesta ja kielenopetuksen kehittämisestä. Käsite on saanut alkunsa 1980-luvun *Language Awareness* -liikkeessä, joka sai alkunsa halusta kehittää heikoista sosiaalisista lähtökohdista tulevien oppilaiden kielellisiä valmiuksia ja osallistumismahdollisuuksia koulussa. Liikkeen taustalla oli havainto siitä, että erilaisilla taustoilla olisi vaikutusta oppilaiden kielellisiin valmiuksiin, mikä johti epätasa-arvoon opetukseen koulussa. (Andersen–Ruohotie–Lyhty 2019 < James–

Garret 1992.) Kielitietoisuus ei kohdistu ainoastaan kieleen, vaan myös sen oppimiseen. (Dufva 2018, 2.) Suomessa kielitietoisuus on nostettu perusopetuksen opetussuunnitelmassa yhdeksi koulujen toimintakulttuurien kehittämistä ohjaavaksi periaatteeksi (Opetushallitus 2014).

2.1.2 Asenteet

Sosiolingvistisen kielentutkimuksen alaan kuuluva asennetutkimus tutkii kieleen ja kielenkäyttäjiin liitettyjä asenteita ja käsityksiä. Kieliasenteiden tutkiminen alkoi 1960-luvulla, mutta laajamittaisesti 2000-luvulla. (Luodonpää-Manni ym. 2020b, 882.) Alun perin kielellisten asenteiden tutkimus pohjautui sosiologiseen ja sosiaalipsykologiseen asennetutkimukseen. Suomessa kielellisten asenteiden tutkimus on alkanut vähitellen 1970-luvun lopun sosiolingvivistisistä hankkeista. Asennetutkimuksen suosio sosiolingvistiikassa pohjautuu siihen, että asenteiden nähdään vaikuttavan kielenkäyttöön. (Mielikäinen–Palander 2002, 86, 90.)

Peter Garretin (2010, 19) mukaan asenne käsitteenä on vaikea määrittellä, koska asenteet ovat usein moniulotteisia ja ilmentyvät eri tavoin. Garretin (2010) sekä Mielikäisen ja Palanderin (2002, 88) mukaan kieliasenteet eivät ole synnynnäinen ominaisuus, vaan ne ovat tarkkailemalla opittuja. Asenteiden oppiminen on osa lapsen ja nuoren sosiaalistumista ja kasvua. Lapset näkevät ja oppivat, miten vanhemmat, muut ihmiset sekä media suhtautuvat eri kieliin. He omaksuvat kielenkäyttöön liittyviä malleja ja arvoja; asenteita omaksutaan eri suunnista, kuten lähipiiristä, koulusta ja mediasta. (Mielikäinen–Palander 2002, 88.) Lapsena omaksutut asenteet ovat Garretin (2010) mukaan pitkäkestoisempia ja vaikeammin muutettavissa kuin myöhemmin elämässä opitut asenteet. Asenteet määrittävät sitä, miltä jokin kieli tuntuu tai kannattaako kieltä opiskella vai ei. Lisäksi kieliasenteisiin liittyvät ihmisen tavat, arvot, uskomukset, sosiaaliset stereotypiat ja ideologiat. (Garret 2010, 22-23, 31-32.)

Mielikäinen ja Palander (2002) toteavat, että asenne on käyttäytymistieteissä määritelty lukuisin tavoin, ja määritelmät vaihtelevat mentalistisista behavioristisiin. Mentalistisen näkemyksen mukaan asenne on mentaalinen tila, taipumus tai alttius suhtautua asiaan joko yleensä positiivisesti tai negatiivisesti. Jos asenne ymmärretään mentalistisen näkemyksen

mukaan, ongelmaksi syntyy se, miten luotettavaa ja analysoitavaa aineistoa on mahdollista kerätä. Behavioristisessa näkemyksessä taas korostuu reaktiivisuus, jolloin asenne ilmenee käyttäytymisessä. Silloin tutkimus keskittyy myös ulkoiseen käyttäytymiseen.

Kansanlingvistien näkökulmasta asennetutkimuksen yhtenä ongelmana on pidetty metakielen puutetta. (Mielikäinen–Palander 2002, 88, 91.)

2.2 Anglismit

Englannin kieli on levinnyt osaksi valtaosan suomalaisten elämää. Englannin kieli näkyy niin suomalaisten työpaikoilla kuin vapaa-ajallakin. (Heikkinen–Mantila 2011, 108–109.) Sillä on kiistaton asema kansainvälisenä kielenä (Leppänen ym. 2009, 146; Leppänen–Nikula–Kääntä 2008, 12). Englannin kielen merkityksestä kertovat myös itsearviointit, joiden mukaan noin 70 %:lta suomalaisista luonnistuu kommunikointi ja keskustelun ylläpito englanniksi (Peterson–Hiltunen–Vaattovaara 2022, 275).

Anglismi on englannin kielestä toiseen kieleen siirtynyt sana, sanonta tai kielellinen rakenne (Tieteen termipankki 2023). Paula Sajavaara (1989, 84) määrittelee anglismin edellä mainittua mukailien ilmaukseksi, joka on levinnyt kansainväliseen käyttöön englannin kielen välityksellä. Monet sanat lokeroidaan anglismeiksi, sillä ne ovat levinneet englannin kautta, vaikka ne saattavat löytyä myös monista muista kielistä. Sajavaaran mukaan (1989) ilmauksen ei tarvitse välttämättä olla englannin kielestä peräisin, sillä hän laskee anglismeiksi myös selvästi englannin välityksellä levinneet kreikkalais-latinalaiset sanat. Esimerkiksi sanat *chillata*, *burnout*, *breku*, *dinneri* ja *podcast* ovat kaikki anglismeja, joita usein näkee käytettävän etenkin sosiaalisessa mediassa ja nuorten keskuudessa. Tässä tutkielmassa anglismi tarkoittaa englannin kielestä siirtynyttä sanaa tai sanontaa, joka sekoitetaan osaksi suomen kieltä. Anglismien käyttö voi tämän tutkielman mukaan olla tiedostettua tai tiedostamatonta toimintaa.

Tuhansien vuosien saatossa lainoja on kertynyt suomen kieleen useista eri kielistä (Heikkinen–Mantila 2011, 112). Englanninkielisiä lainoja löytyy suomen kielestä runsaasti, ja niitä tulee suomen kieleen usealla eri tavalla. Vieraiden kielten vaikutukset näkyvät kaikilla kielenalueilla, mutta eniten termistössä. (Kolehmainen 2014, 16.) Kielen osa-alueista leksikko

eli sanasto muuttuu kaikista nopeimmin (Heikkinen–Mantila 2011, 113). Suomen kieli on alun perin saanut merkittävästi vaikutteita ruotsista ja venäjältä. Tämä on kuitenkin muuttunut viime vuosikymmenien aikana, ja suurin osa lainasanoista onkin nykyään peräisin ennen kaikkea englannista. (Nummila 2019, 165, 172.) Valtaosa suomen kielen sanastosta on lainattua. On arvioitu, että suomen yleiskielessä sanastosta noin viidennes on vierasperäisiä sanoja. (Häkkinen 1981, 19; Sajavaara 1989, 64.) Häkkisen (1981) mukaan suomessa on vain noin 300 esisuomalaisista sanaa.

Kuten aiemmin mainittu, englanti on levinnyt näkyväksi osaksi suomalaisten elämää. Suomalaiset käyttävät englantia osana arkipäiväistä kommunikointia, esimerkiksi anglismien tai koodinvaihdon avulla. Kielten sekoittumista Gambäckin ja Dasin (2013, 42) mukaan on tutkittu jo paljon, mutta yksiselitteistä jakoa kielten vaihdolle löytyville eri tyyppityksille on mahdoton tehdä. Koodinvaihto ei ole käsitteenä täysin yksiselitteinen. Koodinvaihdolla tarkoitetaan yleensä kahden tai useamman eri kielen vaihtelua samassa keskustelussa. (Gumperz 1982; Auer 1995.) Gumperz (1982) kuvaa koodinvaihtoa monikielisen vuorovaikutuksen ilmiönä. Tässä tutkimuksessa keskitytään anglismeihin, vaikka rajanveto koodinvaihdon kanssa onkin jossain määrin häilyvä.

2.3 Englannin kieli nuorten Suomessa

Maaailma on muuttunut yhä kansainvälisemmäksi ja monikielisemmäksi. Englannin kielellä on maailmanlaajuinen valta-asema, joka väistämättä vaikuttaa maailman muihin kieliin, kuten myös suomen kieleen. (Leppänen–Nikula–Kääntä 2008, 12.) World Economic Forum (2016) on laatinut kielten ”kymmenen kärjessä” -listauksen, jossa maailman vaikuttavimmaksi kieleksi on sijoittunut englanti. WEF (2016) on myös ennustanut, että englanti on yhä vuonna 2050 maailman vaikuttavin kieli. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017, 19 < Chan 2016.) Melchersin ja Shawin (2003) mukaan englannin kielen maailmalaajuinen prestiisiasema ei johdu kielen yliveraisuudesta, vaan se on liitoksissa talouteen, poliittiseen valtaan ja historiaan. (Melchers–Shaw 2003, 9.)

Heikkisen ja Mantilan (2011) mukaan englannin kielen asema vahvistuu ja yleistyy tulevaisuudessa suomalaisten kielenä, mutta tällä ei välttämättä ole yhteyttä siihen, että suomen kielen asema heikentyisi tai sanasto ja järjestelmä köyhtyisivät. Englannin kielen

aseman vahvistumista ja kielen yleistymistä suomalaisten ”omana” kielenä tukevat tieteen ja talouselämän muutokset ja valinnat sekä suomalaisnuorten todellisuus. (Heikkinen–Mantila 2011, 201-202.)

Englannin kielen maailmanlaajuiseen leviämiseen on useita syitä, kuten sen alkuperä ja kielitaidon lisääntyminen. Englannin kieli on syntynyt erilaisten kielimuotojen sekoituksena ja ollut avoin muiden kielten vaikutuksille, mikä on auttanut sen rinnakkaiseloja ja sekoittumista muihin kieliin. Englanti ei myöskään ole leimautunut yhden kansakunnan kieleksi, vaan sitä hyödynnetään monissa konteksteissa ja laajasti historiallisissa tilanteissa. Lisäksi suuri osa internetin käyttäjistä on englanninkielisistä maista tai osaa kieltä. Koulutus, joukkoviestintä ja tietotekniikka ovat lisänneet englannin kielen maailmanlaajuista leviämistä ja kyseisen kielen taitamisen tarvetta. (Leppänen ym. 2008, 12–13; Sajavaara 1989, 83.) Englantia puhuu äidinkielenään tai toisena kielenä noin 1,5 miljardia ihmistä (Eberhard–Simons–Fennig 2023.), mutta on mahdoton löytää tarkkaa lukua kaikista kyseisen kielen puhujista. Suomessa koko väestöstä vieraskielisiä on lähes puoli miljoonaa. Vuonna 2022 vieraskielisten määrä Suomessa kasvoi 37 950 henkilöllä, mikä on suurin kasvu 40 vuoteen. Vieraskielisten määrä on tuplaantunut 11 vuodessa. (Suomen virallinen tilasto 2023.)

Englantia opiskelee lähes jokainen perusopetuksen oppilas, ja se on yleisin A1-kieli eli ensimmäinen vieras kieli. 92,7 % oppilaista oli vuonna 2022 aloittanut vieraan kielten opiskelun englannin kielellä. (Mäntylä 2023, 27.) Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (POPS 2016) englanti erottuu muista valittavista vieraista kielistä jo ala-asteella. Opetussuunnitelman perusteissa (POPS 2016) huomioidaan englannin yhteiskunnallinen rooli ja se, että englantia käytetään ja omaksutaan myös koulun ja oppituntien ulkopuolella. Koululaisten maailma on monikielinen lähes aina myös koulun ulkopuolella. (Mäntylä 2023, 29.)

Nuorille ja lapsille on ominaista oppia sekä omaksua kieliä esimerkiksi internetin, suoratoistopalveluiden, sosiaalisen median, median, videopelien tai musiikin kautta. (Mäntylä 2023, 29; Lehtinen–Aaltonen–Koskela–Nevasaari–Skog–Södersved 2011, 73.) Tätä tukevat esimerkiksi viitteet siitä, että poikien menestyminen ylioppilaskirjoituksissa koheni samaan aikaan, kun tietokoneet ja videopelit yleistyivät ja arkistuivat Suomessa. (Lehtinen ym. 2011, 73.) Nuorimmat ikäryhmät erottuvat muista ikäryhmistä käyttämällä enemmän englantia

esimerkiksi harrastuksissa ja kavereiden kanssa. Nuorilla on muita ikäryhmiä enemmän kontakteja muiden kielten puhujiin, ja nuorten elämässä englantia käytetään paitsi muiden kielten puhujien myös suomalaisten kesken. Nuorille englannin kieli on sosiaalisen elämän ja toiminnan kieli. (Leppänen ym. 2009, 47.) Englannin ja suomen kielen sekoittaminen on arkipäiväistä, ja sille on myös syntynyt oma termi: *finglish*. *Finglish* on yhdistelmä sanoista *Finnish* ja *English*, ja se tarkoittaa suomen ja englannin kielen sekamuotoa. (Hellstrom 1979, 1.)

Englannin kielellä on Suomessa vahva asema ja se on vakiinnuttanut paikkansa osana suomalaisten jokapäiväistä elämää. Suomalaisten englannin kielen taitoa voidaan pitää yleisesti hyvänä. Suomalaisten kielenkäytössä englannin lisääntynyt vaikutus näkyy etenkin englanninkielisten ilmausten yleistymisenä. Jyväskylän yliopistossa 1970-luvulla toteutettu tutkimushanke osoitti, että englannin kieli on vaikuttanut suomen kieleen etenkin lainasanojen ja anglismien muodossa. (Leppänen ym. 2008, 20, 23.)

Etenkin nuoret ovat omaksuneet englannin kielen osaksi arkeaan. Englannin kielen asemasta Suomessa kertoo se, että ilman sen osaamista saattaa olla vaikea selviytyä arkisista tilanteista tai päivittäisistä työtehtävistä. (Leppänen ym. 2008, 23.) Englannin kielellä ei ole Suomessa virallista asemaa kuten ruotsilla on. Enemmistölle se on kuitenkin ensimmäinen valittava vieras kieli koulussa, ja sen opiskelu aloitetaan yleensä alakoulun 1. tai 3. luokalla. (Leppänen ym. 2008; Leppänen ym. 2009; Peterson–Hiltunen–Vaattovaara 2022, 275.) Englannin kielestä Suomessa käytetään välillä termiä ”kolmas kotimainen” (Leppänen ym. 2008; Leppänen ym. 2009).

Suomessa englanti toimii usein puhujien yhteisenä kielenä tai kieltä voidaan vaihdella suomesta englantiin, jos molemmat puhujat osaavat puhua molempia kieliä. Sirpa Leppänen (2008) on tutkinut muun muassa fanisivuilla käytettyä kieltä, ja tutkimus osoittaa, että suomen ja englannin kielen vaihtelu sekä käyttö suomenkielisille nuorille on yleistä ja helppoa. (Leppänen ym. 2008, 23, 204.) Aiemmat tutkimukset osoittavat myös, että taustatekijöillä on merkittävä vaikutus siihen, miten vahvasti englannin merkitys näyttäytyy tutkimuksissa vastaajien elämässä. Leppänen ym. (2009) mukaan eniten vastauksiin vaikuttavia taustatekijöitä ovat ikä ja koulutustaso. Nuoret ovat muita ikäryhmiä enemmän tekemisissä englannin kanssa muun muassa median, viihteen ja tietotekniikan avulla. Koulutustaso nostaa

kielitaitoa, jolloin sillä on merkitystä kielen käytössä ja kohtaamisessa. (Leppänen ym. 2009, 48.)

Englannin kielen käytölle on useita eri tarkoituksia. Leppäsen, Nikulan ja Kääntän (2008) mukaan englantia hyödynnetään nuorille suunnatuissa mainoksissa ja ohjelmissa, mutta sen lisäksi nuoret itse käyttävät muun muassa englantia, koska he vahvistavat ryhmään kuulumisen tunnetta tai englannin kielen sanoille ei tunnu olevan suomen kielessä vastinetta. Kieli-identiteetti nähdään kieliasteiden ja -taidon perustella tapahtuvana identifioitumisena kieleen ja kielenpuhujaksi (Iskanus 2006, 16). Tilannekohtaisesti voidaan puhua yksilön tai yhteisön kieli-identiteetistä. Kieliyhteisön jäsenille muotoutuu oma kielellinen identiteetti eli tunne yhteisestä ymmärryksestä. (Dufva 2002, 22-24.) Lisäksi anglismeja voidaan pitää myös muoti-ilmiönä ja ajankuvana. Etenkin nykyajan populaarikulttuurin kulutus ja nuorten suosimat artistit, jotka keräävät miljoonia kuuntelukertoja Spotifyssä (esim. ibe, Ege Zulu, Cledos, SHRTY), käyttävät lyriikoissaan huomattavan paljon anglismeja ja korvaavat suomen kielisiä ilmaisuja englannin kielellä.

Esimerkiksi rap-artisti iben (Ilmari Kärki) kappale *FAMOUS* on täynnä englanninkielisiä sanoja ja ilmauksia kappaleen nimestä lähtien. Kappaletta on kuunneltu Spotify-musiikkisovelluksessa vuoden 2023 aikana yli 10 miljoonaa kertaa (Spotify 2023). Kappale on suosittu etenkin nuorten keskuudessa ja on mielestäni hyvä esimerkki nykynuoria parhaillaan ympäröivästä kielimaailmasta ja nykymusiikista. Tämäkin kappale on löytynyt Spotifyn Suomen top 100 -listauksesta ja yhä huhtikuussa 2024 kerää kuuntelujoukkoa.

Kato mua mä oon famous / Mul on moneyy, monta fani ja nää ladies / Haluu tulla aina meille, kosk ne tietää et mun elämä on crazy / Ja mun vihaajat on heinous, ku mä flexaan niiden päälle mä oon shamless (ibe FAMOUS, 2023)

Valitsin kyseisen *FAMOUS*-kappaleen esimerkiksi, sillä kappale on jo aikaisemmin kiinnittänyt huomioni sen anglismipaljouden takia. Jokaisessa säkeessä on vähintään yksi anglismi. Säkeistöstä löytyy anglimit: *famous* (kuuluisa), *money* (raha), *fan* (ihailija, kannattaja), *ladies* (rouva, nainen), *crazy* (hullu), *heinous* (inhottava, vastenmielinen), *flex* (venytellä, taivuttaa tai kerskua, hakea huomiota) ja *shamless* (häpeilemätön, häpeämätön). Suurin osa edellä mainituista anglismeista on lainattu suoraan englannin kielen mukaisesti osaksi suomenkielistä sanoitusta. Osa on taipunut suomen kielen sanoille tyypillisesti, kuten

flexaan ja puhekielinen *fani*. Esimerkiksi sanat *flexaan* ja *fani* ovat hyviä esimerkkejä anglismeista, jotka ovat suomen kieleen hyvin vakiintuneita. Kun sana on hyvin yleinen tai vakiintunut suomen kieleen, ei sen käyttäjä välttämättä ajattele käyttävänsä englantia tai ymmärrä esimerkiksi *chillata*-sanaa käyttäessään sen olevan anglismi. Kuten aiemmissa tutkimuksissa (ks. esim. Leppänen ym. 2009) käy ilmi, anglismeja käytetään usein tiedostomatta ja edellä mainitsemani *chillata* on kuvaava esimerkki mahdollisesta tiedostamattomasta anglismien (ja englannin kielen) käytöstä.

3 Aineisto ja menetelmät

3.1 Kyselytutkimus

Aineistonkeruumenetelmäksi valitsin kyselyn. Se on keino tutkia mittaamalla, mitä ihmiset ajattelevat, tietävät, tekevät tai kokevat (Luodonpää-Manni ym. 2020a, 241; Tuomi–Sarajärvi 2018, 84). Koska olen tutkielmassani kiinnostunut nimenomaan ajatuksista ja kokemuksista, menetelmänä kysely oli luonnollinen valinta. Kysely on yleisesti käytetty menetelmä kansanlingvistiikan tutkimusperinteessä (Kielitieteen termipankki 2023), mikä tuki omaa aineistonkeruumenetelmän valintaani.

Kyselytutkimuksen vahvuus on saada runsaasti vastauksia omaa tutkielmaa varten suhteellisen vähällä vaivalla verrattuna moniin muihin tutkimusmenetelmiin (Alanen 2011, 160). Kyselytutkimuksella on kuitenkin yleisesti ottaen haastavaa kerätä syvällistä tietoa, joka ei ole oman tutkielmani kannalta kovin olennaista. Usein oletuksena on, että kvantitatiivisilla menetelmillä saadaan pinnallista tietoa, joka on kuitenkin luotettavaa, kun taas kvalitatiivisilla menetelmillä syvällistä tietoa, jota on vaikea yleistää. (Ojasalo–Moilanen–Ritalahti 2021, 121; Vehkalahti 2019, 13.) Omia tutkimuskysymyksiäni ajatellen oli tärkeää, että saisin vastauksia mahdollisimman isolta joukolta, jotta voisin lopuksi tehdä vastauksista jonkinlaisia johtopäätöksiä.

Kyselylomaketta hyödyntäessään tutkija ei voi olla varma, onko kyselystä onnistuttu luomaan ymmärrettävä ja vastausvaihtoehtoista kattavia. Ei myöskään voida olla varmoja, ovatko vastaajat keskittyneet kyselyn huolelliseen, rehelliseen ja itsenäiseen täyttämiseen. (Hirsjärvi–Remes–Sajavaara 2014, 195.) Kyselyä luodessa on tärkeää huomioida jokaisen kysymyksen yksiselitteisyys, sillä vastaukset ovat aina vastaajien sekä kyselyn laatijan tulkintoja (Alanen 2011, 147).

Valmiin kyselylomakkeen testaaminen on suositeltavaa ennen varsinaista tutkimukseen sisällytettyä aineistonkeruuta, jotta kysely olisi mahdollisimman toimiva (ks. esim. Ojasalo ym. 2021, 133). Näin kyselystä saadaan karsittua pois mahdolliset virheet ja ongelmat varhaisessa vaiheessa (Alanen 2011, 153). Tutkija itsekin voi tulla sokeaksi omalle työlleen, jolloin on hyödyllistä, että toinen tai useampi silmäpari pyrkii myös havaitsemaan lomakkeen

ongelmakohtia (Vehkalahti 2019, 48). Oman kyselytutkimukseni pilotoin suppealle testijoukolle ja pyysin kommentteja sitä jakavalta lukion äidinkielenopettajalta. Testijoukon olisi hyvä olla mahdollisimman lähellä kyselyn todellista kohderyhmää (Alanen 2011, 153), mutta ei valitsemani suppea testijoukko eikä opettaja vastanneet todellista kohderyhmää kovin hyvin. Saamieni kommenttien perusteella pystyin kuitenkin kehittämään suunnittelemani kyselyä. Kyselyä jakavalla opettajalla oli tietoa lukiolaisten valmiuksista vastata luomaani kyselyyn, ja sen pohjalta hän pystyi antamaan tärkeitä neuvoja.

Tässä tutkielmassa saatekirje oli tärkeässä roolissa, jotta lukiolaisille olisi mahdollisimman yksiselitteistä, mitä kyselyn avulla pyritään selvittämään. Saatekirje toimii kyselytutkimuksen julkisivuna, jonka perusteella vastaaja voi kiinnostua ja panostaa vastauksiinsa tai vaihtoehtoisesti vastata kyselyyn heikolla sitoutumisella. (Vehkalahti 2019, 47–48; Vilka 2014, 84.) Tutkielmani yksi tärkeä käsite on anglismi, ja yhdeksi haasteeksi osoittautui se, ettei käsite sellaisenaan välttämättä ole lukioikäisille tuttu. Kyselyssä ei käytetä yksinään käsitettä anglismi, vaan se kierretään avaamalla käsite auki. Panostin saatekirjeeseen sekä materiaaliin, jossa käsite anglismi havainnollistettiin mahdollisimman selkeästi ennen kyselyyn vastaamista. Näin pyrin lisäämään kyselyn ymmärrettävyyttä ja luomaan siitä mahdollisimman yksiselitteisen vastaajille. Ennen kyselyyn vastaamista tunnilla näytettiin tekemäni tiivis, informatiivinen esitys, jossa anglismi käsitteenä avataan ja sitä havainnollistetaan iben FAMOUS-kappaleen säkeistön avulla (ks. luku 2.4). Olin korostanut säkeistöä kaikki siinä käytetyt anglimit. Valitsin kappaleen sen kuuntelukerroissa mitatun suosion ja listasijoituksen takia (Spotify 2023) sekä siksi, että kappaleen lyriikoissa on käytetty huomattavan paljon anglismeja. Pyrin siihen, että valitsemani kappale olisi mahdollisimman monelle ennestään tuttu.

Suunnittelin kyselylomakkeen helpoksi ja yksinkertaiseksi, jotta lukiolaiset jaksaisivat vastata kysymyksiin mahdollisimman luotettavasti, itsenäisesti ja rehellisesti. Pyrin kysymään mahdollisimman vähän avoimia kysymyksiä, sillä uskon, että niihin on vaikein saada merkittäviä vastauksia, joita voisin hyödyntää tutkimuksessani. Kyselylomakkeeni on siis pääosin koottu suljetuista kysymyksistä, joissa vastausvaihtoehdot on annettu valmiiksi. Tutkielmani ei kaadu, jos en jostain syystä saisi yhtäkään vastausta avoimiin kysymyksiin. Luomassani kyselyssä jokaiseen kysymykseen oli pakko antaa jonkinlainen vastaus. Olen

lisäksi antanut mahdollisuuden vastata suljettuihin kysymyksiin omin sanoin, jos vastausvaihtoehdoista mikään ei tuntunut sopivalta vaihtoehdolta. Avovastauksia analysoidaan laadullisesti ja suljettuja kysymyksiä pääsääntöisesti määrällisesti. Hyödynnän vastausten analysoinnissa sekä havainnoinnissa pylväs- ja sektoridiagrammeja.

Valmis versio lukiolaisille jaetusta kyselystä (ks. liite 1) koostuu saatesanoista ja 14 kysymyksestä. Kysymyksistä 12 oli monivalintakysymyksiä ja 2 avokysymyksiä. Kyselyni on jaettu karkeasti kolmeen osioon: Ensimmäinen osio kartoittaa tietoja vastaajista muutamalla kysymyksellä. Toisessa osiossa keskitytään vastaajien suhtautumiseen ja asenteiden kartoittamiseen. Kolmas osuus sisältää väittämiä, joiden kanssa opiskelijat vastasivat olevansa joko samaa mieltä, eri mieltä tai suhtautuvansa väitteeseen neutraalisti.

Kyselyn tarkoitus oli siis kartoittaa vastaajien suhtautumista ja sitä, missä ja milloin he käyttävät anglismeja ja englantia ylipäätään. Kysymyksissä 2–3 kartoitetaan vastaajien taustatietoja, kuten sukupuolta ja äidinkieltä. Vastaajien ei ollut pakko kertoa sukupuoltaan. Henkilötietoja ei kerätty, sillä niillä ei ollut merkittävää roolia tutkimuksen kannalta.

Kysymykset 4–6 selvittivät vastaajien englannin kielen käyttöä: miksi, missä ja kuinka usein vastaaja käyttää englannin kieltä, jos englannin kielen opetusta koulussa ei lasketa. Miksi, missä ja kuinka usein -kysymykset olivat suljettuja kysymyksiä, ja niihin vastaajat valitsivat vastauksen valmiiksi annettujen määritelmien joukosta. Määritelmät olivat kysymyksessä ”Kuinka usein käytät englantia?": joka päivä, muutaman kerran viikossa, muutaman kerran kuukaudessa, harvemmin kuin muutaman kerran kuukaudessa tai en koskaan. Kysymykseen ”Missä paikoissa käytät englannin kieltä?” annettiin 8 valmista vastausvaihtoehtoa, jotka olin valikoinut itse. Valitsin sellaisia kielenkäyttötilanteita, joiden uskoin olevan nuorten arjessa yleisiä ja ajankohtaisia, kuten koti, koulu, vapaa-aika, sosiaalinen media/internet, työpaikka, harrastus ja videopelit. Osa tilanteista menee osin päällekkäin toistensa kanssa. Vastaaja sai valita useamman vaihtoehdon.

Kysymykseen ”Miksi käytät englannin kielen sanoja tai sanontoja sekaisin suomen kielen kanssa?” annettiin myös valmiiksi määriteltyjä syitä vastausvaihtoehdoiksi, ja niitä oli yhteensä 10. Olin valinnut nämä kielenkäyttösyöt siksi, että uskoin näidenkin olevan ajankohtaisia ja arkisia syitä nuorten keskuudessa. Halusin antaa useita valmiita vaihtoehtoja,

jotta vastaajat miettivät kysymystä ajatuksella ja löytäisivät sitä kautta itselleen sopivia syitä, miksi he todella käyttävät anglismeja. Valmiit vaihtoehdot olivat: trendikkyys, nuorisokulttuuri, kansainvälisyys, joukkoon kuuluminen, joukosta erottuminen, täsmällisempi ilmaisu, vaikeus löytää suomenkielistä sanaa, tunteiden ilmaisu, kaksikielisyys tai tiedostomaton toiminta. Vastaaja sai valita useamman vaihtoehdon halutessaan.

Kysymykset 7–9 syventyvät selvittämään vastaajan suhtautumista. Suhtautumista kartoitettiin kysymyksillä ”Mitkä seuraavista adjektiiveista mielestäsi kuvaa parhaiten suhtautumistasi anglismeihin?” Valmiiksi annettuja adjektiiveja, joiden avulla vastaajan oli tarkoitus kuvata omaa suhtautumistaan, olivat myönteinen, ajankohtainen, utelias, kiinnostunut, innokas, monipuolinen, kielteinen, ennakkoluuloinen, ärsyttävä, vihainen ja neutraali. Valitsin adjektiivit pilotointivaiheessa saatujen kommenttien sekä aiemman tutkimuksen pohjalta. Kysymykset 8 ja 9 olivat avokysymyksiä, ja ne kartoittivat vastaajien mielipiteitä siitä, miksi kielten sekoittuminen on negatiivista ja miksi positiivista.

Kysymykset 10–15 koostivat kyselyn kolmannen osuuden eli väittämäosuuden.

Väittämäosuuden tarkoitus oli syventyä lisää lukiolaisten suhtautumiseen ja siihen, miten he näkevät anglismien roolin tällä hetkellä ja tulevaisuudessa. Väittämät oli valittu niin, että ne olisivat mahdollisimman jyrkkiä mielipiteitä puolesta tai vastaan, jolloin saisin eroja esille vastaajien kesken. Olen keksinyt väitteet itse, ja väitteisiin oli mahdollisuus vastata: samaa mieltä, eri mieltä tai neutraali.

3.2 Aineisto ja sen kerääminen

Kyselytutkimuksen aineisto kerättiin varsinaissuomalaisesta lukiosta tammi- ja helmikuussa 2024 sähköisellä Webropol-lomakkeella. Tutkimukseen valikoitunut lukio sijaitsee keskisuudessa kaupungissa, josta suurin osa opiskelijoista tulee. Loput opiskelijat ovat niin viereisestä suuremmasta kaupungista kuin lähiseudun kunnista, jotka sijaitsevat osin maaseudulla. Aineistoa kerättiin noin kolmen viikon aikana, jotta vastaajia saatiin mahdollisimman monelta eri ryhmältä. Aineiston kerääminen vei suunniteltua enemmän aikaa, sillä keräyksen aikaan osui lukiolaisten koeviikko, jolloin kyselyä ei voitu jakaa uusille ryhmille. Kyselyä jakoi yksi lukion äidinkielenopettaja omille opetettaville ryhmilleen. Kysely jaettiin yhteensä 96 oppilaalle. Kyselyn vastausprosentti oli 96 %, joka on mielestäni

onnistunut vastausprosentti. Yhteensä siis 92 lukion oppilasta vastasi kyselyyn, ja heistä 91 antoi luvan käyttää vastauksiaan osana tutkielmaani. Vain neljä kaikista vastaajista jätti kyselyn kesken vastausvaiheessa. Tutkielmassa analysoidaan vain luvan antaneiden opiskelijoiden vastauksia.

Vastaajat olivat lukion 1.–3. vuosikurssin opiskelijoita eli iältään vastaamisen aikaan 16–18-vuotiaita. Vastaajista 56 % oli naisia ja 44 % miehiä. Sukupuolijakauma vastaajien kesken on siis melko tasainen. Kyselyyn vastasi suomi toisena kielenä -opiskelijoita ja suomea äidinkielenään opiskelevia opiskelijoita. 83 % vastaajista puhui äidinkielenään suomea. Lopuille vastaajille suomen kieli on heidän toinen kielensä. Analyysiosiossa vastaajia ei juurikaan erotella äidinkielen tai sukupuolen mukaan, vaan vastaajia analysoidaan yhtenä joukkona.

3.3 Aineiston analyysi

Aineiston analysoinnin menetelminä käytän kvantitatiivista ja kvalitatiivista sisällönanalyysiä. Kvalitatiivista eli laadullista analyysiä tässä tutkielmassa tehdään sen mukaan, millaisia avoimia vastauksia tutkimuslomakkeen avulla sain kerättyä. Kvantitatiivisen eli määrällisen tutkimuksen avulla tutkimuskohdetta yritetään tulkita tilastojen ja numeroiden avulla. Kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimuksen päämäärä on ymmärtää tutkimuskohdetta. (Heikkilä, 2014.) Pääosin luomassani kyselyssä opiskelijoiden suhtautumista ja asenteita kartoitetaan suljettujen kysymysten avulla, joissa vastausvaihtoehdot on annettu valmiiksi.

Aineistoa käsittelen Excelissä, jossa etenkin määrällisiä tuloksia on kätevä laskea ja havainnoida sekä vertailla keskenään. Excelissä myös koostin vastauksista diagrammeja, joita luvussa 4 esitellään. Suljettuja kysymyksiä analysoin määrällisesti. Käytän määrällisten kysymyksien vastausten havainnoinnissa pylväs- ja sektoridiagrammeja. Hyödynnän analyysiosiossa diagrammeja, sillä ne mielestäni kuvaavat selkeästi vastauksien jakautumista ja eroja vastausmäärien välillä.

Verkkokyselyn avovastauksia, joita oli kaksi kappaletta, analysoin laadullisesti ja määrällisesti. Avasin Webropolista PDF-tiedostona kaikki avoimien kysymysten vastaukset ja luokittelin kaikki vastaukset. Samantyyllisiä vastauksia esiintyi paljon vastaajien kesken, joten

hahmottamista ja tulkintaa helpotti huomattavasti, että kaikki vastaukset kuuluivat johonkin kategoriaan. Oli myös vastauksia, joita oli vaikea luokitella tai ne olivat yksittäisiä mielipiteitä. Rajasin muutamia irrallisia vastauksia epämääräisten kategoriaan, sillä en kokenut niiden vastaavan kysymykseeni tai ne eivät olleet merkityksellisiä tutkimuksen kannalta. Kategorisoinnin jälkeen oli sujuvaa selvittää, mitkä syyt olivat yleisimpiä vastaajien keskuudessa, ja nostaa näitä analyysiosiossa esille. Päämääräni oli selvittää yleisesti suosittuja mielipiteitä eikä niinkään analysoida yksittäisiä vastauksia. Yksittäisiä vastauksia nostetaan laadullisessa analyysissä esille. Esittelen esimerkkejä lukiolaisten vastauksista luvussa 4.1. Jokaiseen kysymykseen oli vastattava, jotta pystyi siirtymään kyselyn vaiheesta toiseen.

Analyysiosio sisältää myös jonkin verran vertailevaa analyysiä vastausten ja vastaajien välillä. Vertailun tavoitteena oli analysoida sitä, oliko negatiivisella suhtautumisella jonkinlaista yhteyttä siihen, kuinka usein, miksi tai missä lukiolaiset käyttivät englannin kieltä ja anglismeja. Lisäksi analysoin sitä, miten vain vähän englantia käyttävien lukiolaisten vastaukset erottuvat paljon englannin kieltä käyttävistä lukiolaisista.

Tuomi ja Sarajärvi (2018) kuvailevat omassa tutkimusoppaassaan aineistolähtöistä ja teoriaohjaavaa analyysiä. Aineistolähtöisessä analyysissä analyysiyksiköt valitaan aineistosta ajatellen tutkimusta ja tehtävänasettelua, eivätkä aikaisemmat tiedot tai teoriat vaikuta tutkittavaan ilmiöön. Teoriaohjaavassa analyysissä teoriaa hyödynnetään analyysin apuna ja analyysiyksiköt valitaan aineistosta. Analyysin loppuvaiheessa teoria ohjaa aineistosta tehtäviä tulkintoja ja päätelmiä. (Tuomi–Sarajärvi 2018, 108–110.) Tämän tutkielman analyysissä luvussa 4 analysoin vastauksia aineistolähtöisesti. Tutkijan tehtävä on yhdistellä teoriaa ja aineistoa keskenään (Tuomi–Sarajärvi 2018, 110). Lopuksi vertailen omia tutkimustuloksiani aiempiin tutkimuksiin ja teoriataustaan ja teen niiden pohjalta johtopäätöksiä.

3.4 Tutkimusetiikka

Tutkielmani noudattaa hyvää tieteellistä käytäntöä, johon Tutkimuseettinen neuvottelukunta (2012) on antanut määreet. Osallistuminen luomaani kyselyyn oli lukiolaisille täysin vapaaehtoista, eikä kyselyyn vastaaminen liity mitenkään oppilaiden arviointiin. Lomakkeessa vastaajille kerrottiin, mihin ja kenen tutkielmaan vastauksia tullaan

hyödyntämään. Vastaaja hyväksyy antavansa suostumuksensa osallistua tutkimukseen tai kieltäytyy antamasta vastauksiaan tutkimustani varten. Ennen kyselyyn vastaamista tunnilla kerrottiin ääneen tutkimuksesta, kuten muun muassa siitä, millaiseen tutkimukseen vastauksia tullaan käyttämään. Lisäksi oppilaille kerrottiin, että vastaukset tuhotaan kyseisen tutkielman teon jälkeen.

Kyselytutkimuksen aineiston keruu toteutettiin Webropol-lomakkeen avulla. Vastaukset ovat tallessa salasansuojauksen takana, ja salasana on vain tutkielman tekijän tiedossa.

Vastauksista ei pysty tunnistamaan yksittäisiä henkilöitä sekä oikeus lukea kyselyn vastauksia on ainoastaan kyselyn laatijalla eli minulla itselläni. Kyselyssä ei kerätty vastaajien henkilötietoja. Vastaajilta tiedusteltiin ainoastaan ennakkotietoina sukupuolta ja äidinkieltä. Sukupuolta kartoittavaan kysymykseen ei ollut pakollista vastata, ja annoin siihen neljä eri vastausvaihtoehtoa, jotka ovat nainen, mies, muu tai en halua kertoa. Koska kyselyssä ei kartoita vastaajien tunnistetietoja (nimi, henkilötunnus, osoite), se voidaan toteuttaa ilman alaikäisen huoltajan erillistä suostumusta.

4 Tutkimustulosten analyysi

4.1 Lukiolaisten suhtautuminen anglismeihin

Suhtautumista kyselyssä kartoitettiin suljetun kysymyksen ”Mitkä seuraavista adjektiiveista mielestäsi kuvaa parhaiten suhtautumistasi anglismeihin?” avulla. Suhtautumista selvitettiin valmiiksi annettujen adjektiivien avulla, joiden tarkoitus oli auttaa vastaajia sanoittamaan omaa suhtautumistaan ja sitä, mitä tunteita anglismit heissä herättivät. Vastausvaihtoehtoina oli 11 eri adjektiivia ja ”Jokin muu, mikä?”. Positiivisuutta ilmaisevia adjektiiveja olivat myönteinen, utelias, kiinnostunut ja innokas. Neutraaleja adjektiiveja olivat neutraali, monipuolinen ja ajankohtainen. Negatiivisia olivat kielteinen, ennakkoluuloinen, ärsyttävä ja vihainen.

Jokaisen vastaajan piti valita vähintään yksi sopivin adjektiivi mutta enintään kolme sopivinta adjektiiviä kuvaamaan omaa suhtautumistaan. Kohtaan ”Jokin muu, mikä?” ei tullut yhtään vastausvaihtoehtoa.

Suurin osa suhtautui adjektiivien mukaan anglismeihin positiivisesti tai vähintään neutraalisti. Esittelen vastausten jakautumista prosenttilukujen avulla. Eniten ääniä keräsivät adjektiivit myönteinen (51 %), ajankohtainen (38 %) ja neutraali (34 %). Ääniä saivat vähiten ennakkoluuloinen (3 %), kielteinen (8 %) ja utelias (6 %). Prosenttiluvut kuvaavat osuutta kaikista annetuista vastauksista eli kertovat siis, kuinka monta prosenttia vastaajista on valinnut kyseisen adjektiivin. Positiivisiksi luokitellut adjektiivit keräsivät 96 ääntä ja kielteisiksi luokitellut adjektiivit 26 ääntä. Neutraalit vastausvaihtoehdot keräsivät 89 ääntä. Kuviossa 1 on nähtävillä vastausten jakautuminen.

KUVIO 1. Mitkä seuraavista adjektiiveista mielestäsi kuvaa parhaiten suhtautumistasi anglismeihin?

16 yksittäistä vastaajaa valitsi negatiivisia adjektiivia kuvaamaan omaa suhtautumistaan. 12 heistä oli miehiä ja 4 naisia. Kaikista heistä 13 valitsi adjektiivin ”ärsyttävä” kuvaamaan omaa suhtautumistaan tai kuvaamaan anglismia. Oli myös todennäköistä, että vastaaja, joka vastasi negatiivisia adjektiiveja, ei kokenut anglismeissa olevan mitään positiivista. Tämä kävi ilmi avoimessa kysymyksessä, jossa pyydettiin vastaajaa avaamaan omin sanoin, miksi suomen ja englannin kielen sekoittuminen on positiivista. Heistä myös 50 % vastasi, että englanninkielisten sanojen käyttö ärsyttää, jos niille on olemassa suomenkielinen vastine. Lisäksi heistä 50 % koki, että suomen kieli kuihtuu, jos englanninkielisiä sanoja tai sanontoja lainataan liikaa.

Suhtautumista kartoitettiin suljetun kysymyksen jälkeen kahdella avoimella kysymyksellä, joissa vastaajan oli tarkoitus perustella, mitä positiivista ja negatiivista anglismien käytössä sekä englannin ja suomen kielten sekoittumisessa on. Molempiin avoimiin kysymyksiin oli pakko vastata jotakin, jotta kyselyssä pääsi etenemään. Kaikki 91 vastaajaa siis jättivät jonkinlaisen vastauksen kumpaankin kysymykseen. Kaikki vastaukset eivät olleet tutkimuksen kannalta analysoitavissa. Esimerkit 1–20 ovat suoria lainauksia aineistosta kerätyistä vastauksista.

Ensin vastaajilta kartoitettiin, mitä positiivisia syitä anglismien käytöllä ja kielten sekoittumisella on. 11 % vastaajista vastasi, ettei osaa sanoa tai halua ottaa asiaan kantaa.

Vain 4 % vastaajista koki, ettei anglismien käytössä ole mitään positiivista. Vastauksista oli havaittavissa toistuvia syitä, miksi anglismit koettiin positiivisena. Yleisin syy anglismien positiivisuudelle vastaajien mukaan oli englannin kielen oppiminen ja sanavaraston laajeneminen. 35 % vastaajista siis koki, että englannin kielen sekoittuminen suomen kieleen on myönteinen asia, sillä heistä englannin kieli kehittyy ja sanavarasto laajenee (esimerkkivastaukset 1–4).

- 1) Se monipuolistaa englannin kielen kielitaitoa varsinkin nuorten kesken. Sanavarasto kasvaa, kun eri kielten sanoja sekoitellaan
- 2) Se on positiivista sillä sitä kautta nuoremmatkin oppivat englantia
- 3) Koska se auttaa ihmisiä oppimaan englantia.
- 4) Englannin kieli on tärkeää ja sitä on hyvä osata, joten kun sitä sekoittaa jokapäiväiseen puheeseen niin silloin oppii sitä ja englantia tulee käytettyä

Toiseksi eniten eli 19 % vastaajista perusteli positiivisuutta monikielisuudellä ja kansainvälisyydellä (esimerkkivastaukset 5 ja 6). 15 % vastaajista taas perusteli positiivisuutta sillä, että anglismien tai yleisesti englannin kielen avulla on helpompi ilmaista itseään tai täsmentää omaa kieltään (esimerkkivastaukset 7–8).

- 5) se on kansainvälistä
- 6) monikielisyys on hyödyllistä
- 7) Auttaa ilmaisemaan jotain johon ei suomenkielellä ole helppoa sanaa
- 8) Se tuo normaaliin puheeseen erilaisia vivahteita ja englanninkielisillä sanoilla on välillä helpompi ilmaista tarkoittamaa asiaa.
- 9) Tietyt asiat on helpompi ilmaista tarkasti englanniksi

Toisessa avoimessa kysymyksessä pyydettiin syitä ja perusteluja, miksi suomen ja englannin kielen sekoittuminen on vastaajan mielestä negatiivista. 10 % vastaajista vastasi, ettei osaa sanoa tai halua ottaa asiaan kantaa. 15 % vastaajista koki, ettei anglismeissa ole mitään negatiivista. Vastauksista oli havaittavissa toistuvia syitä, miksi lukiolaiset kokivat anglismit

negatiivisena. Yleisin syy vastaajien (17 %) kesken negatiivisuudelle oli vastauksien perusteella anglismien kuulostaminen ärsyttävältä, häiritsevältä tai rasittavalta (esimerkkivastaukset 10–12).

10) Koska se on tosi örsyttävän kuuloista miksette puhu vain normaalist

11) Jos sekoittaa niitä liikaa, se kuulostaa todella ärsyttävältä.

12) Niitä ei kuulu sekoittaa. Englannin sanoja tai sanontoja voi vähän lisäillä sinne tänne, mutta suomelta sen täytyy kuulostaa. Finglish kuulostaa kamalalta.

16 % vastaajista koki ilmiössä olevan negatiivista se, että suomen kielen sanoja ei muista ja kielitaito heikkenee (esimerkkivastaus 13). Toiset 16 % vastaajista koki, että anglismit aiheuttavat jossain määrin suomen kielen häviämistä tai kielen aseman heikkenemistä (esimerkkivastaukset 14–16).

13) Minun mielestäni se on negatiivinen, koska sitten kuin tarvitaan esimerkiksi koessa kirjakieltä , suomen kielen sanat ei tule helposti ja sinulla se saattaa olla vaikeata

14) Pahimmassa tapauksessa suomen kielen merkitys kansalle voisi hävitä.

15) suomenkielen taito heikkenee

16) suomen kieli katoaa (eihaittaa)

12 % vastaajista vastasi kysymykseen, että kielten sekoittuminen ja anglismien käyttö vaikeuttaa toisen ymmärtämistä ja on siten negatiivinen ilmiö (esimerkkivastaukset 17–20). Useampi näin vastanneista mainitsi, ettei usko esimerkiksi isovanhempiensa tai yleisesti vanhemman ikäluokan ymmärtävän, jos he käyttäisivät paljon anglismeja puheessaan.

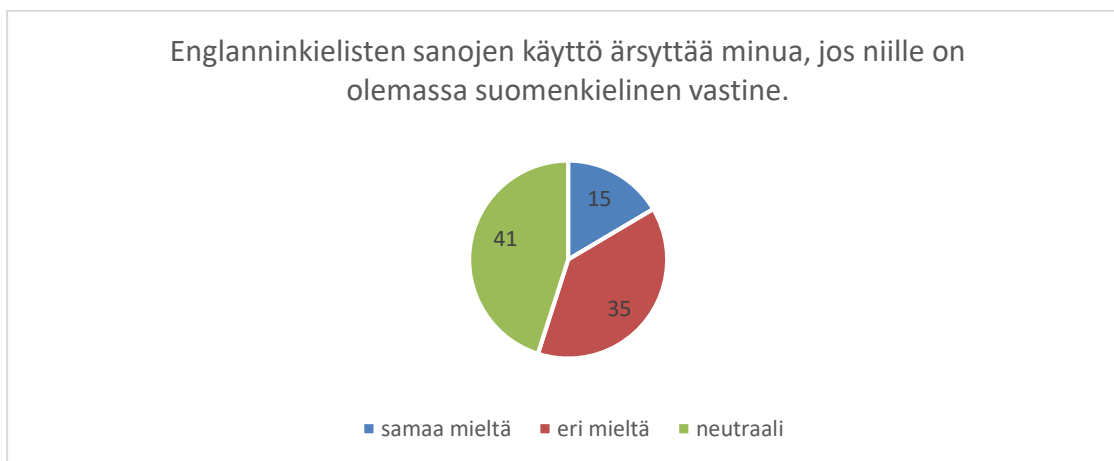
17) Se on negatiivista, koska kaikki ei ymmärrä niitä sanoja.

18) Kaikki ei välttämättä ymmärrä ja jotkut ärsyyntyvät sellaisesta puheesta.

19) Toisaalta se voi olla negatiivista siksi, että kaikki eivät ymmärrä puhetta jossa on yhdistelty eri kieliä, esimerkiksi vanhukset.

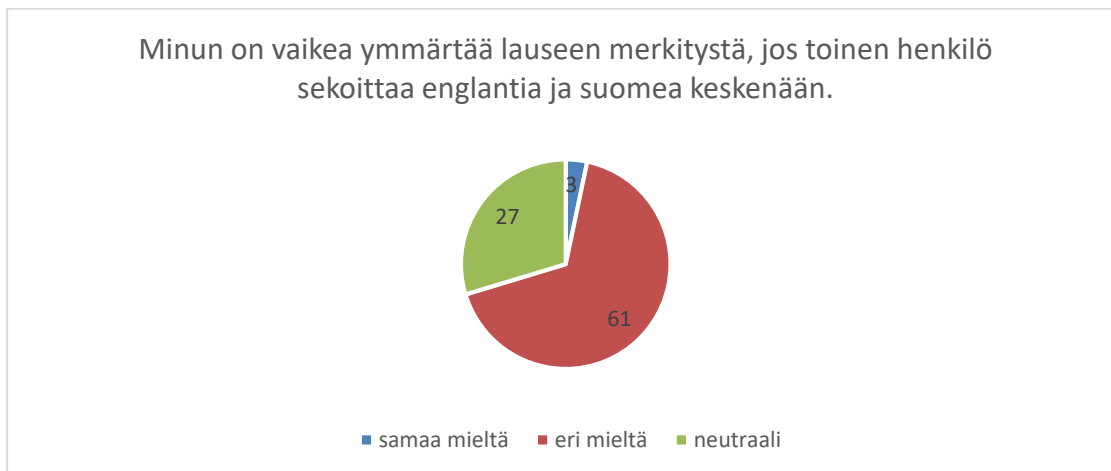
20) Välil ei ymmärrä mitä joku koittaa sanoa

Lisäksi vastaajilta tiedusteltiin (ks. kuvio 2), ärsyttääkö englanninkielisten sanojen käyttö, jos niille on olemassa suomenkielinen vastine. Kysymyksen yhteydessä oli listattuna esimerkkisanoja, joiden oletin olevan nuorille tuttuja. Esimerkkisanoiksi annettiin *dinneri* (illallinen), *drippi* (vaatetus), *in the long run* (pitkässä juoksussa) ja *bro* (veli). 17 % vastaajista kertoi olevansa samaa mieltä siitä, että englanninkielisten sanojen käyttö ärsyttää silloin, kun sanalle on vastine suomen kielessä. Eri mieltä väitteen kanssa oli 38 % vastaajista. 45 % vastaajista suhtautui väitteeseen neutraalisti.

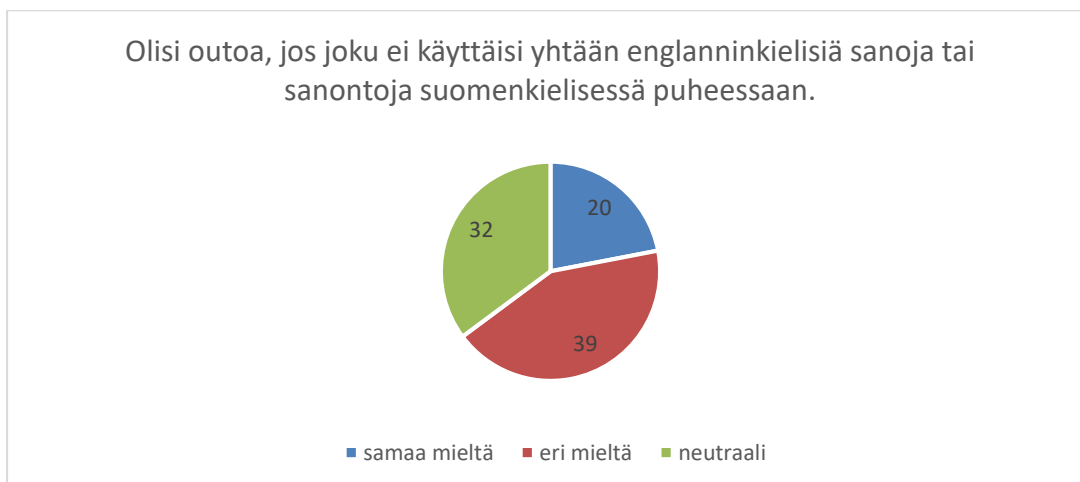
KUVIO 2. ”Englanninkielisten sanojen käyttö ärsyttää minua, jos niille on olemassa suomenkielinen vastine.”

Väittämän ”Minun on vaikea ymmärtää lauseen merkitystä, jos toinen henkilö sekoittaa englantia ja suomea keskenään.” kanssa eri mieltä oli valtaosa vastaajista eli 67 % lukiolaisista, 3 % samaistui väitteeseen, ja 30 % vastasi suhtautuvansa neutraalisti väitteeseen (ks. kuvio 3).

KUVIO 3. Minun on vaikea ymmärtää lauseen merkitystä, jos toinen henkilö sekoittaa englantia ja suomea keskenään.

Vastaajista 22 % koki, että olisi outoa, jos joku ei käyttäisi yhtään englanninkielisiä sanoja tai sanontoja suomenkielisessä puheessaan. 43 % vastaajista taas oli eri mieltä ja 35 % suhtautui neutraalisti (ks. kuvio 4).

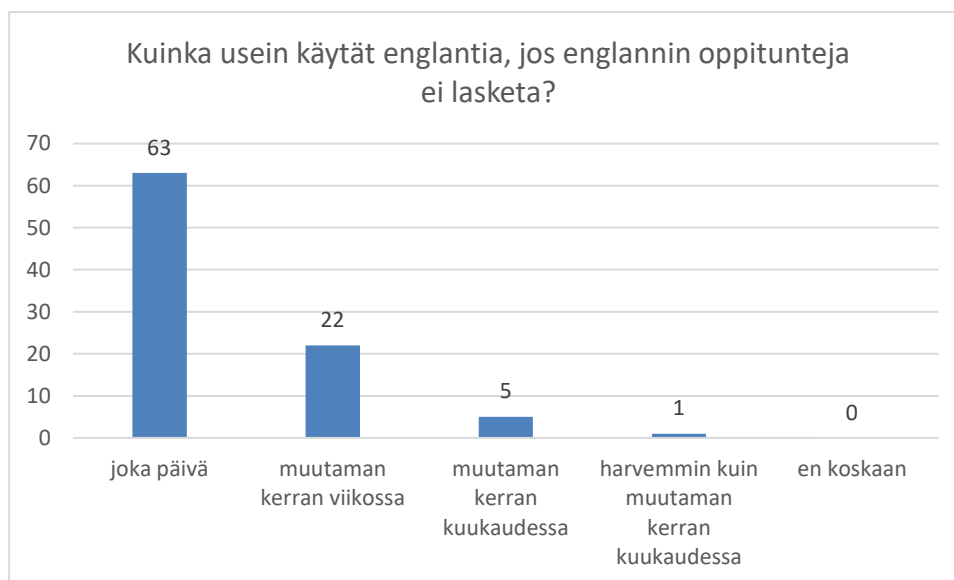
KUVIO 4. Olisi outoa, jos joku ei käyttäisi yhtään englanninkielisiä sanoja tai sanontoja suomenkielisessä puheessaan.

4.2 Lukiolaisten englannin kieli

Kyselyssä kartoitettiin lisäksi vastaajien kielenkäyttöön liittyviä tapoja ja tottumuksia. Näiden kysymyksien tehtävä oli saada lisätietoa vastaajista ja heidän englannin kielen käytöstään.

4.2.1 Kuinka usein lukiolaiset käyttävät englantia?

Suurin osa (69 %) lukiolaisnuorista vastasi käyttävänsä englantia päivittäin (ks. kuvio 5). Englannin kielen oppitunteja ei laskettu. 24 % vastasi käyttävänsä englantia muutaman kerran viikossa. Vain 7 % vastaajista kertoi käyttävänsä englantia harvemmin kuin muutaman kerran viikossa. Yksikään lukiolainen ei vastannut, ettei koskaan käytä englantia. Emme voi olla täysin varmoja, minkä lukiolaiset laskevat englannin kielen käytöksi, sillä esimerkiksi anglismien käyttö ei välttämättä tarkoita heille englannin kielen käyttöä. Tämä on syytä huomioida vastauksia analysoidessa.

KUVIO 5. Kuinka usein käytät englantia, jos englannin oppitunteja ei lasketa?

Analysoin luvuissa 4.2.1, 4.2.2 ja 4.2.3 vastaajien välisiä eroja pohjaten kuviossa 5 esiteltyihin tuloksiin. Lokeroin vastaajat kahteen kategoriaan: lukiolaisiin, jotka käyttävät englantia päivittäin tai lähes päivittäin ja lukiolaisiin, jotka käyttävät englantia verrattain harvoin tai ei koskaan. 85 lukiolaista eli 93 % kaikista vastaajista vastasi käyttävänsä englantia päivittäin tai lähes päivittäin. Kuusi lukiolaista eli 7 % kaikista vastaajista vastasi käyttävänsä englantia harvoin tai ei koskaan.

Kaikki kuusi vastaajaa suhtautuivat anglismeihin positiivisesti tai vähintään neutraalisti. Heistä suurin osa valitsi suhtatumistaan kuvaaviksi adjektiiveiksi myönteisen ja ajankohtaisen. Väittämöosuudessa vain yksi harvoin englantia käyttävistä vastaajista vastasi,

että on samaa mieltä väittämän ”Englanninkielisten sanojen käyttö ärsyttää minua, jos niille on olemassa suomenkielinen vastine.” kanssa. Kaksi oli edellä mainitun väittämän kanssa eri mieltä ja yksi suhtautui siihen neutraalisti.

Vastaajat, jotka suhtautuivat negatiivisesti anglismeihin, käyttivät kuitenkin usein englantia. Negatiivisesti suhtautuvista 75 % eli 12 lukiolaista kertoi käyttävänsä englantia joka päivä ja loput 25 % eli 4 lukiolaista kertoi käyttävänsä englantia muutaman kerran viikossa.

Tämän tutkielman tulosten perusteella negatiivinen suhtautuminen ei näy siinä, kuinka usein englannin kieltä käyttää. Luonnollisesti en löytänyt mitään yhteyttä toisinkaan päin. Harvoin tai ei koskaan englantia käyttävät lukiolaiset eivät suhtautuneet anglismeihin sen kielteisemmin kuin lukiolaiset, jotka käyttävät arjessaan englantia päivittäin tai lähes päivittäin.

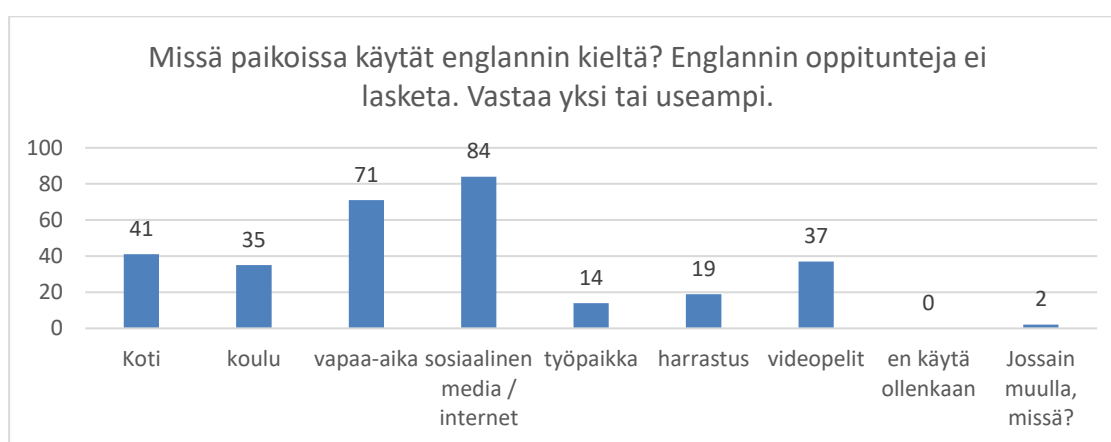
4.2.2 Missä lukiolaiset käyttävät englantia?

Lukiolaisilta tiedusteltiin, missä paikoissa he käyttävät englantia, jos englannin oppitunteja ei lasketa. Kysymykseen oli mahdollista vastata yksi tai useampi vaihtoehto. Vaihtoehtoja olivat koti, koulu, vapaa-aika, sosiaalinen media/internet, työpaikka, harrastus ja videopelit. Lisäksi kysymykseen oli mahdollista vastata ”en käytä ollenkaan” tai vapaalla sanalla.

Vastauksista ilmeni (ks. kuvio 6), että englantia käytetään vastaajien kesken eniten sosiaalisessa mediassa ja internetissä. Näin vastasi 92 %, eli 84 vastaajaa valitsi kyseisen vaihtoehdon. 78 % eli 71 lukiolaista vastasi käyttävänsä englantia vapaa-ajallaan, joka voi mahdollisesti sisältää myös esimerkiksi sosiaalisen median, internetin tai videopelit. Paljon vastauksia keräsivät myös vastaukset koti (41 kpl), videopelit (37 kpl) ja koulu (35 kpl). Vaihtoehdot internet, sosiaalinen media ja vapaa-aika nousivat vastaajien kesken huomattavasti suosituimmiksi vastauksiksi.

Kolme vastaajista, jotka aiemmin kertoivat käyttävänsä englantia verrattain harvoin, käyttivät englantia työpaikalla. Vastaajista, jotka kertoivat käyttävänsä englantia joka päivä tai muutaman kerran viikossa, vain 11 vastasi vastausvaihtoehdon työpaikka. Luvut eivät ole juurikaan verrattavissa toisiinsa, mutta suhteessa toisiinsa näissä on suuri prosentuaalinen ero.

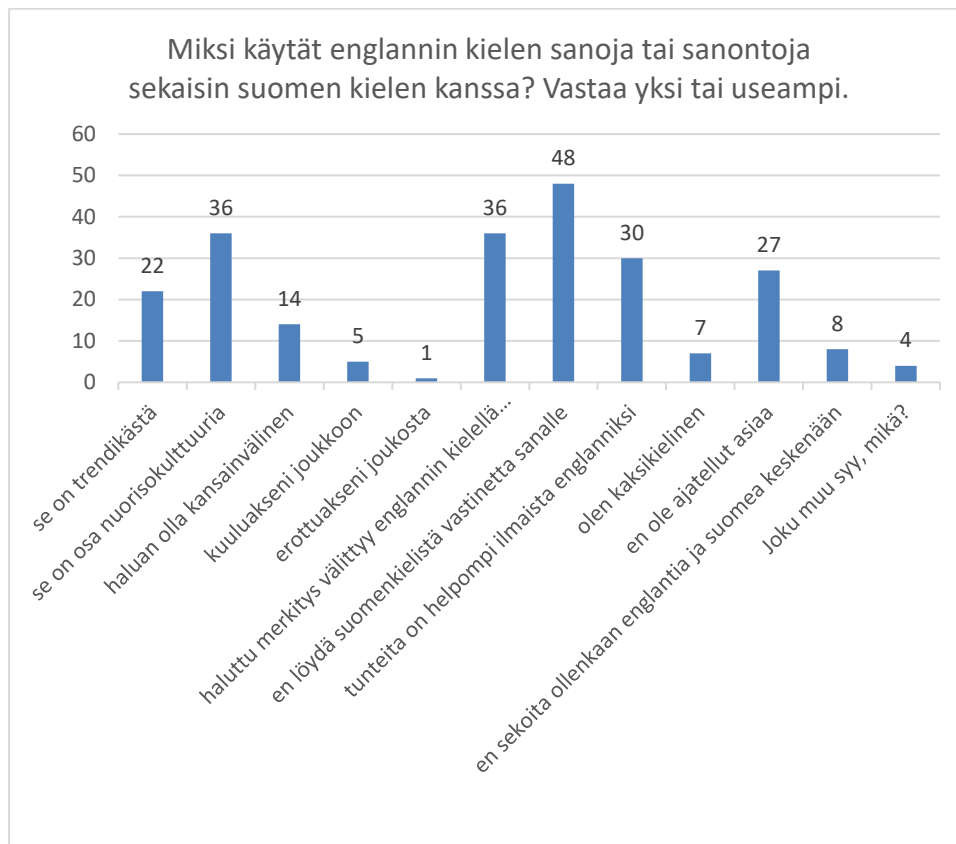
Negatiivisesti suhtautuvat lukiolaiset (16 kpl) käyttivät kaikki englantia sosiaalisessa mediassa ja internetissä. Heistä 11 kertoi käyttävänsä englantia vapaa-ajallaan ja yhdeksän videopelejä pelatessaan. Kuten aiemmin mainitsin, 75 % negatiivisesti suhtautuvista vastaajista oli miehiä, mikä mahdollisesti näkyy siinä, että näin moni kertoi käyttävänsä englantia videopelejä pelatessa.

KUVIO 6. Missä paikoissa käytät englannin kieltä?

4.2.3 Miksi lukiolaiset käyttävät englannin kielen sanoja tai sanontoja?

Kyselyssä kartoitettiin syitä, miksi vastaaja käyttää englannin kielen sanoja tai sanontoja eli anglismeja sekaisin suomen kielen kanssa. Vastausvaihtoehtoja annettiin melko runsaasti ja lisäksi kaikilla oli mahdollisuus vastata kysymykseen omin sanoin. Kysymykseen oli mahdollista vastata yksi tai useampi vaihtoehto. Vastaukset hajaantuivat melko paljon, ja lähes kaikki vastaajat vastasivat useammin kuin yhden syyn englannin ja suomen kielen sekoittumiselle. Kuviossa 7 on nähtävillä, miten vastaukset jakautuivat vastaajien kesken. 53 % vastaajista koki, että heidän oma anglismien käyttö johtuu siitä, että suomenkielistä vastinetta anglismille ei löydy tai sitä on vaikea löytää. Lisäksi suosittuja syitä olivat nuorisokulttuuri, trendikkyys sekä tunteita koettiin olevan helpompi ilmaista englanniksi tai haluttu merkitys välittyy englanniksi helpommin kuin suomeksi. 30 % lukiolaisista vastasi, ettei ollut aiemmin ajatellut asiaa.

KUVIO 7. Miksi käytät englannin kielen sanoja tai sanontoja sekaisin suomen kielen kanssa?

Analysoin vastauksista myös sitä, oliko englannin kielen ja anglismien käyttömäärällä jotain merkitystä, miksi vastaaja käytti englantia. Kaksi vastausta nousi suosituimmaksi vähän englantia käyttävien keskuudessa: ”tunteita on helpompi ilmaista englanniksi” ja ”en ole ajatellut asiaa”. Edellä mainitut vastaukset olivat kaikkien vastaajien keskuudessa melko suosittuja riippumatta siitä, kuinka usein englantia vastaaja kertoi käyttävänsä.

Lukiolaisista, jotka suhtautuivat anglismeihin negatiivisesti, 6 eli 38 % kertoi, etteivät he sekoita ollenkaan englantia ja suomea keskenään. Tämä vastaus näkyi vastauksia tutkiessa erityisenä piikkinä. Lisäksi 7 eli 44 % negatiivisesti suhtatuvista lukiolaisista vastasi, että he käyttävät englantia silloin, kun suomenkielistä vastinetta ei löydy.

5 Päätelmät

Yleisesti anglismeihin suhtauduttiin positiivisesti vastausten perusteella. Vastaajat kokivat anglismit enemmän myönteisenä kuin kielteisenä. Usea vastaaja suhtautui anglismeihin neutraalisti eikä kokenut anglismeja kohtaan vahvoja mielipiteitä puolesta tai vastaan. Suhtautumista kartoittaessa ilmeni, että positiiviset ja neutraalit adjektiivit keräsivät reilusti enemmän ääniä kuin negatiiviset adjektiivit. Yleisin syy, miksi anglismit koettiin positiivisiksi, oli vastaajien mukaan vieraskielisen sanavaraston laajeneminen ja se, että englannin kielen taito kehittyi samalla.

Vaikka anglismeihin suhtauduttiin pääosin hyvin myönteisesti ja anglismeista löydettiin paljon positiivista, kaikista vastaajista 75 % löysi myös negatiivisia puolia anglismien käytössä. Harva vastaaja koki siis anglismeja pelkästään positiivisena ilmiönä. Vaikka valtaosa osasi sanoittaa negatiivisia puolia, se ei välttämättä kerro vastaajan omasta suhtautumisesta, vaan kyvystä nähdä ilmiön negatiivisia ja positiivisia puolia ilman, että tuo omaa henkilökohtaista mielipidettä esille. Eniten negatiivisuutta perusteltiin sillä, että vastaajan mielestä anglismit kuulostavat yksinkertaisesti ärsyttäviltä, häiritseviltä tai rasittavilta. 15 % vastaajista ei osannut tai löytänyt anglismeista mitään positiivista.

Vastausten perusteella anglismeja käytetään erityisesti silloin, kun suomen kieli ei riitä ilmaisemaan itseään. Englantia käytettiin melko tasaisesti erilaisissa ympäristöissä, mutta eniten sosiaalisessa mediassa, internetissä ja vapaa-ajalla. Usea vastasi myös käyttävänsä anglismeja, koska ne osa nuorisokulttuuria. Väittämäosuudessa kävi ilmi, että suurin osa vastaajista koki ymmärtävänsä hyvin suomen kieltä, johon on sekoitettu englantia. Mielestäni näistä edellä mainituista tuloksista on havaittavissa, että nuorten käyttämä kieli tosiaan yhdistää heitä ja he ymmärtävät toisiaan, mikä saattaa lisätä positiivista suhtautumista.

Positiivista suhtautumista voisi lisätä nimenomaa se, että anglismien käyttö on jonkinlainen yhteinen ryhmän tapa viestiä. Se voi lisätä nuorissa yhteenkuuluvuuden tunnetta ja helpottaa esimerkiksi sosiaalisessa mediassa tai internetissä kommunikointia, jossa kieli on usein englanti juuri siksi, että mahdollisimman moni ymmärtäisi.

Saatujen vastausten perusteella ei löytynyt yhteyksiä sen välillä, että harvoin englantia käyttävät lukiolaiset suhtautuisivat anglismeihin kielteisemmin kuin lukiolaiset, jotka käyttävät arjessaan englantia usein tai päivittäin. Verrattain harvoin englantia käyttävät lukioalaiset suhtautuivat anglismeihin positiivisesti tai neutraalisti.

Vertailua paljon ja vähän englantia käyttävien lukiolaisten välillä oli kuitenkin haastava tehdä, sillä vain kuusi lukiolaista kertoi käyttävänsä englantia harvoin. Luvut eivät siis ole mitenkään verrannollisia keskenään eikä esimerkiksi prosentteja voi vertailla. Yksittäisten vastaajien vastaukset ei myöskään ole yleistettävissä eikä ne siten ole kovin merkittäviä.

Lisäksi analyysiosiossa analysoidaan sitä, oliko negatiivisella suhtautumisella jonkinlaista yhteyttä siihen, kuinka usein, miksi tai missä lukiolaiset käyttivät englannin kieltä ja anglismeja. Negatiivisesti suhtautuvat erottuivat vastauksillaan mielestä melko vähän. Sukupuolella ei mielestäni ollut tutkielmassani juurikaan merkitystä, mutta negatiivisesti suhtautuvat olivat pääosin miehiä. Negatiivisesti suhtautuvat lukiolaiset kokivat anglismit erityisesti ärsyttävinä, eivätkä he keksineet suurella todennäköisyydellä avoimeen kysymykseen mitään positiivista anglismeista. Suurin osa kielteisesti suhtautuvista eivät sekoittaneet ollenkaan englantia ja suomea keskenään. Tulos ei ole kovin yllättävä, mutta pisti tuloksia tarkastellessa kuitenkin silmään.

Tuloksista ilmennyt lukiolaisten positiivinen suhtautuminen vastasi hyvin hypoteesiani. Olisin olettanut kuitenkin, että vastaukset jakautuisivat vielä enemmän. Yksi hypoteesini oli myös se, että lukiolaiset suhtautuvat anglismeihin ja kielten sekoittumiseen positiivisesti, koska he käyttävät anglismeja tiedostamattaan eivätkä juuri osaa välittää siitä. 27 lukiolaista vastasi kyselyssä, ettei ole ajatellut aikaisemmin, miksi käyttää anglismeja. Myönteisiä mielipiteitä osattiin hyvin perustella ja monia erilaisia näkökulmia löytyi vastausten seasta. Lisäksi vastaajat osasivat myös melko hyvin sanoittaa anglismien huonojakin puolia, jota en osannut ennalta odottaa. He osasivat kertoa monia konkreettisia esimerkkejä, mitä negatiivisia puolia anglismit voivat aiheuttaa. Myös vastausvaihtoehdot videopelit ja sosiaalinen media saivat suosiota suljetussa kysymyksessä, jossa tiedusteltiin, missä paikoissa he käyttävät eniten englantia.

6 Lopuksi

Tämän tutkielman tavoitteena oli selvittää, miten lukiolaiset suhtautuvat anglismeihin. Suhtautumista kartoitettiin kyselyn avulla, jossa omaa suhtautumista arvioitiin suljettujen ja avoimien kysymyksien avulla. Tutkielmassa selvitettiin myös, mitä negatiivista ja positiivista anglismeissa vastaajien mielestä oli.

91 vastaajaa ei ole kattava määrä lukiolaisista, jotta tulosten perusteella voisi tehdä suuria yleistyksiä, mutta saavuttamani tulokset jatkavat pitkälti samaa linjaa aiempien tutkimuksien tuloksien kanssa. Tämän tutkimuksen pyrkimys on lisätä tietoisuutta aiheesta ja tehdä näkyväksi nyky maailman lukiolaisten näkemyksiä. Aineiston koonkin vuoksi tämän tutkielman tarkoitus ei ole tuoda kielentutkimuksen alalle yleistettävää tai uutta tietoa. Olen tyytyväinen vastausprosenttiin (96 %). Korkea vastausprosentti mielestäni kieli siitä, että kysely oli luotu vaivattomaksi vastata eikä siitä tullut pituudeltaan liian pitkä. Jotta näin moni vastasi kyselyyn, oli varmasti merkitystä myös sillä, miten kyselystä ja tutkimuksesta puhuttiin luokassa ja miten käsitteitä alustettiin ennen kyselyyn vastaamista.

On huomioitavaa, että vastaukset perustuvat aina vastaajien omiin näkemyksiin, mitä toisaalta tutkielmassani juuri tavoiteltiinkin. Tahdoin vastauksiksi nimenomaan jokaisen lukiolaisen henkilökohtaisia näkemyksiä. Tutkijana en voi olla täysin varma, ovatko vastaajat ymmärtäneet kysymykset ja vastausvaihtoehdot samalla tavalla kuin minä itse. Kysymykset ja vastaukset ovat siten jokaisen osapuolen omia tulkintoja, ja siihen tässä tutkimuksessa on luotettava. Kuten luvussa 4.1 pohdin, haasteena on myös epävarmuus siitä, miten huolellisesti ja luotettavasti vastaajat vastaavat kysymyksiin. Etenkin nuorille suoritettava kysely saattaa aiheuttaa luokassa jännitystä ja keskustelua, joten varmuutta siitä, onko vastaukset itsenäisesti täytetty, on mahdotonta täysin saada.

Mielestäni kyselyn vastauksista oli havaittavissa, että he ymmärsivät käsiteltävän ilmiön hyvin. Etukäteen tutkielman tekijänä minua jännitti, onko tämä lukiolaisille liian haastava ymmärtää. Sain tähän onneksi apua kyselyä jakaneelta lukion opettajalta, joka osasi neuvoa vastaajien ymmärryksen tason kanssa. Mielestäni oli myös oikea päätös koota kyselylomake pääosin suljetuista kysymyksistä. Toisaalta olin positiivisesti yllätynyt siitä, kuinka moni vastaaja oli vastannut myös ajatuksella avoimiin kysymyksiin. Suhteessa vastausten määrään

vain pieni osa jätti vastaamatta avoimiin kysymyksiin tai vastasi kysymyksiin niin, ettei sitä ollut mahdollista tarkastella toivotulla tavalla. Vaikka valtaosa vastauksista olikin merkittäviä tutkimuksen kannalta, suuri osa vastauksista oli myös kirjoitettu jonkin verran epäselvästi tai huolimattomasti. Kyselyn vastauksista oli mielestäni selkeästi huomattavissa, ettei vastaajia erityisen paljon kiinnostanut vastata avoimiin kysymyksiin omin sanoin. Tämä ei välttämättä ole liitännäinen vastaajien vastausten sisällön ”hyvyyteen” tai ”huonouteen”, mutta huolimattomuus, kielivirheet tai epäselvyys voi olla merkki kiireestä tai välinpitämättömyydestä kyselyä kohtaan. Mitään ylimääräistä pohdintaa tai syvällistä ajattelua avoimista vastauksista ei myöskään saanut irti, mikä oli odotettavissakin, eikä se ollut tutkimuksen kannalta kovin olennaista. Se on myös yleinen haaste kyselyn hyödyntämisessä aineistonkeruumenetelmänä.

Kyselyn tarkoitus oli selvittää vastaajien suhtautumista. Suhtautumista oli jokseenkin haastava määritellä niin, ettei tutkimustuloksissa suhtautumista mitata vain myönteisenä tai kielteisenä. Silloin tulokset olisivat melko kapeita eikä kovinkaan mielenkiintoisia. Päädyin antamaan vastaajille erilaisia adjektiiveja, joilla oli tarkoitus arvioida omaa suhtautumista. Suurin osa adjektiiveista oli sellaisia, joilla on mahdollista analysoida nimenomaan suhtautumista johonkin asiaan. Mutta muutama annetuista adjektiiveista oli sellaisia, jotka ei varsinaisesti selvittänyt vastaajien suhtautumista. Esimerkiksi adjektiivit ajankohtainen ja ärsyttävä eivät kartoita suhtautumista. Toki nämä myös kartoittavat vastaajien mielipiteitä, mutta enemmänkin sitä, millaisia anglismit heistä ovat ja miten he kuvailisivat niitä eikä sitä, miten he niihin suhtautuvat. Adjektiivit olisi voinut muotoilla hieman eri tavalla ja olla tarkempi siinä, miten suhtautumista mitataan. Lisäksi vastausten jakautumista olisi ollut helpompi ja yksiselitteisempi avata, mikäli kaikissa kolmessa kategoriassa (positiivinen, negatiivinen ja neutraali) olisi ollut sama määrä valittavia adjektiiveja.

Tutkielmani tulokset ovat pitkälti samalla linjalla aiempien tutkimuksien ja mielipidekyselyiden kanssa esimerkiksi sen suhteen, miten vastaajat suhtautuvat anglismeihin ja miten he käyttävät englantia päivittäisenä kielenä. Tutkielmani tukee aiempia tutkimustuloksia eikä niinkään tuo kielentutkimuksen alalle varsinaisesti uutta tietoa. Täysin samanlaista tutkimusta ei tietääkseni olekaan aiemmin tehty, joten on hieman haastavaa täysin vertailla eri tutkimustuloksia tähän tutkielmaan.

Tutkielmani tulokset mukailevat esimerkiksi Jyväskylän yliopiston kansallista kyselytutkimusta (2009). Englannin kieli ei ole nuorille ainoastaan yksi vieraista kielistä, vaan yhä useammalle nuorelle se on ajankohtainen vuorovaikutuksen ja toiminnan kieli (Leppänen ym. 2009, 47). Edellä mainitussa tutkielmassa ilmeni, että vastaajat käyttävät aktiivisesti englantia ja englantia käytetään aktiivisesti vapaa-ajalla ja sosiaalisen elämän kielenä. Suomalaiset kertovat ymmärtävänsä suomen kieleen sekoittuneita englanninkielisiä ilmauksia hyvin. He myös kertovat käyttävänsä niitä itse varsin paljon. Kielten sekoittumiseen suhtaudutaan myös varsin positiivisesti. Kielten yhdistymiselle ei nähdä varsinaista syytä tai sitä ei osata tunnistaa, vaan useimmat kokevat sen tapahtuvan huomaamattaan. Tutkielmani tulokset ovat myös hyvin samankaltaisia kuin esimerkiksi Helsingin Sanomien tekemissä gallupeissa (ks. esim. Helsingin Sanomat 25.11.2023).

Heikkisen ja Mantilan (2011) mukaan englannin kielen vaikutusta suomen kieleen pidetään yleisesti positiivisena asiana, ja suomalaiset suhtautuvat siihen myönteisesti, vaikka vaikutus jakaakin suomalaisten mielipiteitä. Kuten omissa tutkimustuloksissani valtaosa vastaajista vastasi käyttävänsä englantia päivittäin ja monissa eri arjen tilanteissa. Tämän tutkielman valossa englannin kieli todella on vakiinnuttanut paikkansa nuorten suomalaisten arjessa.

Tutkimustulokseni anglismeihin suhtautumisesta ovat eriäviä Ahlqvistin (2022) pro gradu -tutkielman kanssa, jossa kohderyhmänä oli lukiolaiset ja ammattikoululaiset. Ahlqvistin (2022) pro gradu -tutkielmassa valtaosa vastaajista kertoi, että he suhtautuvat anglismeihin vastahakoisesti ja heidän mielestään ne köyhdyttävät suomen kieltä. Tosin myös oman tutkielmani aineiston perusteella useampi vastaaja koki, että anglismit aiheuttavat haittaa suomen kielelle ja sen elinvoimaisuudelle, mutta tämä ei varsinaisesti näkynyt suhtautumisessa.

Kysely oli täysin anonymi, ja analyysistä ei voi tunnistaa yksittäisiä vastaajia. En kerännyt vastaajien henkilötietoja, sillä niillä ei tämän tutkielman kannalta ollut merkittävää roolia. Mielestäni onnistuin luomaan tutkielman, joka noudattaa Tutkimuseettisen neuvottelukunnan säädöksiä ja suojelee vastaajien anonymiteettiä. Sain mielestäni sellaisia vastauksia, jotka vastasivat tutkimuskysymyksiini. Olisi ollut mielenkiintoista saada lukiolaisilta vielä lisää vastauksia avoimiin kysymyksiin, mutta halusin ottaa varman päälle ja luoda kyselyn, joka oli

lähinnä koostettu suljetuista kysymyksistä. Tämä oli vastausten perusteella oikea ratkaisu, sillä kuten mainitsin, vastausten laatu oli melko epätasaista.

Tutkimusta olisi mielenkiintoista jatkaa esimerkiksi yksilöhaastatteluiden pohjalta, jolloin analyysi olisi syvällisempää. Aihetta voisi myös lähestyä opettajien näkökulmasta, kun nyt tutkielman kohteena olivat lukiolaiset. Ajatus tämän tutkielman tutkimusongelmasta ja kysymysten asettelusta lähti osin siitä, mistä lukion opettajat ovat huolissaan tai mitkä ilmiöt ovat heistä nyt erityisen pinnalla. Siksi olisi mielenkiintoista lähestyä samaa ilmiötä, anglismeja, myös opettajien näkökulmasta. Opettajien näkökulmaa voisi kartuttaa esimerkiksi yksilöhaastatteluiden avulla, jolloin saatu tieto olisi mahdollisesti syvällisempää.

Jatkotutkimusta voisi tehdä myös tutkimalla, minkä tasoiset kirjoittajat tai opiskelijat ylipäättään suhtautuvat myönteisesti anglismeihin tai toisaalta kielteisesti.

Kieli elää jatkuvasti yhteiskunnan ja kulttuurin muutosten mukana. Muutos tapahtuu usein nopeasti ja on väistämätöntä. Anglismit ovat osa nykypäivän suomen kieltä, ja myös tutkimukset osoittavat, että anglismeihin ja kielen muutokseen suhtaudutaan myönteisesti, vaikkakin välillä epäilevästi ja vaihtelevasti. Aihe syystäkin herättää paljon keskustelua.

Lähteet

- Ahlqvist, Pauliina 2022. *Hiomista ja taivuttamista*. Toisen asteen opiskelijoiden kielenhuoltokäsitykset ja -asenteet. Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto, Tampere.
- Auer, Peter 1995. *The pragmatics of code-switching: a sequential approach*. One Speaker, Two Languages: Cross-Disciplinary Perspectives on CodeSwitching, s. 115–135. Toim. Lesley Milroy ja Pieter Muysken. Cambridge University Press, Cambridge.
- Alanen, Riikka 2011. *Kysely tutkijan työkaluna*. – Paula Kalaja, Riikka Alanen ja Hannele Dufva, (toim.): *Kieltä tutkimassa*. Tutkielman laatijan opas s. 146–161. Finn Lectura, Helsinki.
- Andersen, Line Krogager – Ruohotie-Lyhty, Maria 2019. *Mitä on kielitietoisuus ja miten se näkyy koulussa? Kieli, koulutus ja yhteiskunta*, 10(2). Haettu osoitteesta <https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-maaliskuu-2019/mita-on-kielitietoisuus-ja-miten-se-nakyy-koulussa>
- Bybee, Joan 2015. *Language Change*. University Printing House, Cambridge, Iso-Britannia.
- Cambridge Dictionary 2023. In the long run. Haettu 27.12.2023. osoitteesta <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/in-the-long-run>
- Chan, Kai L. 2016. *Power language index. Which are the world's most influential languages?* Haettu osoitteesta http://www.kailchan.ca/wp-content/uploads/2016/12/Kai-Chan_Power-Language-Index-full-report_2016_v2.pdf
- Daniel Long – Dennis R. Preston (toim.) 2002. *Handbook of perceptual dialectology II*. John Benjamins, Amsterdam.
- Dufva, Hannele 2002. Dialogia suomalaisuudesta. *Moniääninen Suomi. Kieli, kulttuuri ja identiteetti*. Soveltavan kielentutkimuksen keskus 2002, Jyväskylän yliopisto.
- Eberhard, David M., Gary F. Simons – Charles D. Fennig (eds.) 2023. *Ethnologue: Languages of the World*. twenty-sixth. SIL International, Dallas (TX). Haettu osoitteesta <http://www.ethnologue.com>.
- Erikson, Erik H. 1994. *Identity: Youth and Crisis*. Norton, New York.
- Gambäck, Björn – Das, Amitava 2013. *Code-Mixing in Social Media Text. The Last Language Identification Frontier?* Volume 54, nro 3. s. 42–45. Haettu osoitteesta

- <https://www.atala.org/sites/default/files/2.Das-TAL54-3.pdf>
- Garret, Peter 2010. *Attitudes to language*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Gumperz, John Jay 1982. *Discourse strategies*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Hirsjärvi, Sirkka 1983. *Kasvatustieteen käsitteistö*. Otava, Helsinki.
- Hirsjärvi, Sirkka – Remes, Pirkko – Sajavaara, Paula 2014. *Tutki ja kirjoita*. 19. painos. Tammi, Helsinki.
- Heinonen, Maria-Tiina 2022. *A Threat Or An Opportunity? A Descriptive Study on Adolescents' Attitudes towards English and Its Status in Finland*. Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto, Tampere. Haettu osoitteesta <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/140914/Heinonen%20Maria-Tiina.pdf?sequence=2&isAllowed=y>
- Hellstrom, Robert W. 1976. "Finglish". *American Speech* 51.1: 85-93. Duke University Press.
- Heikkilä, Tarja 2014. *Tilastollinen tutkimus*. Edita Publishing Oy, Helsinki.
- Heikkinen, Vesa – Mantila, Harri 2011. *Kielemme kohtalo*. Gaudeamus, Helsinki.
- Helsingin Sanomat 25.11.2023. "Toi on legit aika impressive".
- Helsingin Sanomat 16.11.2018. "Dinnerille öbaut kasilta?" – Anglismien tunkeutumista suomen kieleen ei voi estää, mutta ne ylittävät monen ärsytyskynnyksen, selviää HS:n kyselystä. Haettu osoitteesta <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000005901215.html>
- Hämäläinen, Ville 2015. Ninth-graders' understanding of Anglicisms. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Haettu osoitteesta <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/46320/URN%3aNBN%3afi%3ajyu-201506152321.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Iskanius, Sanna 2006. *Venäjänkielisten maahanmuuttajaopiskelijoiden kieli-identiteetti*. Jyväskylä University Printing House, Jyväskylä.
- James, Carl – Garret, Peter 1992. *Language awareness in the classroom*. Longman, London.
- Lehtinen, Esa – Aaltonen, Sirkku – Koskela, Merja – Nevasaari, Elina – Skog-Södersved, Mariann (Toim.) 2011. AFinLA-e. Soveltavan kielitieteen tutkimuksia 2011 / n:o 3. S. 62-74. Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä. Haettu osoitteesta <file:///C:/Users/35844/Downloads/4457-Artikkelin%20teksti-11660-2-10-20111019.pdf>

- Kalliokoski, Jyrki – Kotilainen, Jari – Pahta, Päivi 2009. *Kielet kohtaavat*. Tietolipas 227. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki.
- Kielikello 3/2008. *Englantia kaikilla kielillä – harmittaako?* Haettu osoitteesta [https://www.kielikello.fi/-/englantia-kaikilla-kielilla-harmittaako-](https://www.kielikello.fi/-/englantia-kaikilla-kielilla-harmittaako)
- Kolehmainen, Taru 2014. *Kielenhuollon juurilla*. Suomen kielen ohjailun historiaa. Suomalaisen kirjallisuuden seura, Helsinki.
- Leppänen, Sirpa – Nikula, Tarja – Kääntä, Leila (toim.) 2008. *Kolmas kotimainen*. Lähikuvia englannin kielen käytöstä Suomessa. Tietolipas 224. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki.
- Leppänen, Sirpa – Pitkänen-Huhta, Anne – Nikula, Tarja – Kytölä, Samu – Törmäkangas, Timo – Nissinen, Kari – Kääntä, Leila – Virkkula, Tiina – Laitinen, Mikko – Pahta, Päivi – Koskela, Heidi – Lähdesmäki, Salla – Jousmäki, Henna 2009. Kansallinen kyselytutkimus englannin kielestä Suomessa. *Käyttö, merkitys ja asenteet*. Jyväskylä Studies in Humanities 132. Jyväskylä University Printing House, Jyväskylä.
- Luukkonen, Marsa 2014. *Hauskaa Kielenhuoltoa!* Kielenhuollon opas. WSOY, Juva.
- Luodonpää-Manni, Milla – Hamunen, Markus – Konstenius, Reetta – Miestamo, Matti – Nikanne, Urpo – Sinnemäki, Kaius (toim.) 2020a. *Kielentutkimuksen menetelmiä II*. Suomalaisen kirjallisuuden seura, Helsinki.
- Luodonpää-Manni, Milla – Hamunen, Markus – Konstenius, Reetta – Miestamo, Matti – Nikanne, Urpo – Sinnemäki, Kaius (toim.) 2020b. *Kielentutkimuksen menetelmiä IV*. Suomalaisen kirjallisuuden seura, Helsinki.
- Nuolijärvi, Pirkko 2000. *Sosiolingvistiikka kielentutkimuksen kentässä*. Sajavaara, Kari – Piirainen-Marsh, Arja (toim.). Kieli, diskurssi ja yhteisö s. 13–37. Soveltavan kielentutkimuksen keskus, Jyväskylä.
- Nupponen, Anne-Maria 2011. *''Savon murre'' savolaiskorvin*. Kansa murteen havainnoijana. Väitöskirja. Itä-Suomen yliopisto, Joensuu.
- Nummila, Kirsi-Maria 2019. *Lainasanojen vaikutussuomen kirjakielen johtomorfologiaan*. Diakroninen tutkimus johdinten lainautumisesta kirjallisilla vuosisadoilla. Virittäjä 2/2019 s. 165-193. Haettu osoitteesta <https://journal.fi/virittaja/article/view/65375/42410?acceptCookies=1>

- Mielikäinen, Aila – Marjatta Palander 2002. *Suomalaisten murreasenteista*. Sananjalka 44: 86–109.
- Melchers, Gunnel – Shaw, Philip 2003. *World Englishes*. Hodder Arnold, London.
- Mäntylä, Katja 2023. Englanti ja muut kielet peruskoulussa: millaisin eväin toiselle asteelle? *In "English has a pretty big role in my life": näkökulmia englannin opetuksen ajankohtaisiin teemoihin perusopetuksessa* (pp. 26-36). Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Artikkelikokoelma / Kansallinen koulutuksen arviointikeskus, 1:2023. Haettu osoitteesta https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/91927/1/Mantyla_KARVI_Artikkelikokoelma_0123.pdf
- Ojasalo, Katri – Moilanen, Teemu – Ritalahti, Jarmo 2021. *Kehittämistyön menetelmät*. 3.-7. painos. Sanoma Pro, Helsinki.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017. *Monikielisyys vahvuudeksi*. Selvitys Suomen kielivarannon tilasta ja tasosta. Opetus- ja kulttuuriministeriö, Helsinki. Haettu osoitteesta <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/160374/okm51.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Opetushallitus 2014. *Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet*. Opetushallitus, Helsinki.
- Pahta, Päivi 2004. *Englanti – maailmankieli*. Tieteessä tapahtuu 05/2004 s. 8–12. Haettu osoitteesta <https://journal.fi/tt/article/view/57003/19079?acceptCookies=1>
- Peterson, Elizabeth 2017. *The nativization of pragmatic borrowings in remote language contact situations*. – *Journal of Pragmatics* 113 s. 116–126. Haettu osoitteesta <https://doi.org/10.1016/j.pragma.2017.02.012>
- Peterson, Elizabeth – Hiltunen, Turo – Vaattovaara, Johanna 2022. A place for pliiis in Finnish: A discourse-pragmatic variation account of position. – Elizabeth Peterson, Turo Hiltunen – Joseph Kern (toim.), *Discourse-Pragmatic Variation and Change: Theory, innovation, contact* s. 272-292. Cambridge University Press.
- Peterson, Elizabeth – Vaattovaara, Johanna 2014. *Kiitos and Pliis: The relationship of native and borrowed politeness markers in Finnish*. – *Journal of Politeness Research* 10 (2): 247– 269.

- Preston, Dennis R. 1989. *Perceptual Dialectology. Nonlinguists' Views of Areal Linguistics*. Topics in Sociolinguistics 7. Foris Publications, Dordrecht.
<file:///C:/Users/ralinn/Downloads/40433-Artikkelin%20teksti-27941-1-10-20140204.pdf>
- Rauste, Johanna 2018. *Englannin kielen vaikutus lukiolaisten kirjoitettuun kieleen*. Pro gradu -tutkielma. Itä-Suomen yliopisto.
- Sajavaara, Paula 1989. Vierassanat. Vesikansa, Jouko (toim.). *Nykysuomen sanavarat*. WSOY, Juva. 64–109.
- Spotify 2022. ibe: FAMOUS. Haettu osoitteesta
<https://open.spotify.com/track/4Mg2rAHrqKXQzLRlwr4j9r?si=m3Unf9gGQL68fjUa1zXtrA&nd=1&dlsi=d4d25eb977cf440d>
- Suomen virallinen tilasto (SVT): Väestörakenne [verkkojulkaisu]. ISSN=1797-5379. 2020. Tilastokeskus, Helsinki. Viitattu: 9.1.2024. Saantitapa:
<https://stat.fi/julkaisu/cl8lprraorrr20dut5a0tywm5>
- Tieteen termipankki 18.12.2023. Kielitiede: anglismi. Tarkka osoite:
<https://tieteentermipankki.fi/wiki/Kielitiede:anglismi>
- Tieteen termipankki 24.11.2023. Kielitiede: kansanlingvistiikka. Tarkka osoite:
<https://tieteentermipankki.fi/wiki/Kielitiede:kansanlingvistiikka>
- Tieteen termipankki 9.1.2024: Kasvatustieteet: asenne. Tarkka osoite:
<https://tieteentermipankki.fi/wiki/Kasvatustieteet:asenne>
- Tuomi, Jouni – Sarajärvi, Anneli 2018 [2002]. *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Kustannusosakeyhtiö Tammi, Helsinki.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Haettu osoitteesta <https://tenk.fi/fi/ohjeet-ja-aineistot/HTK-ohje-2012>
- Yle 22.4.2021. Englannin kielen valta-asema suututtaa, kysyimme mielipidettä neljältä asiantuntijalta – Akateemikko: "Turku Center kuulostaa kirpputorilta".
- Vaattovaara, Johanna 2009. *Meän tapa puhua*. Tornionlaakso pellolaisnuorten subjektiivisena paikkana ja murrealueena. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki.
- Vaattovaara, Johanna – Peterson, Elizabeth 2019. *Same old paska or new shit? On the stylistic boundaries and social meaning potentials of swearing loanwords in Finnish*. –

Ampersand 6/2019 (Special Issue, E. Zenner, A. Calude & L. Rosseel (Eds.), Lexical borrowing as expression of culture, identity and attitude – empirical investigations into the social meaning potential of loanwords.

Vaattovaara, Johanna – Peterson, Elizabeth 2023. *Hittoako damn tekee suomessa?* Englannin kielestä lainatun voimasanan sosiaalisista merkityspotentiaaleista osana suomea.

Virittäjä, 127(2). <https://doi.org/10.23982/vir.103426>

Vehkalahti, Kimmo 2019. *Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät*. Helsingin yliopisto, Helsinki. Haettu osoitteesta

<https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/bc1c2c8a-0eb8-4881-ba8f-510ce386b810/content>

Vilkka, Hanna 2014. *Tutki ja mittaa*. Määrällisen tutkimuksen perusteet.

Kustannusosakeyhtiö Tammi, Helsinki. Haettu osoitteesta <http://hanna.vilkka.fi/wp-content/uploads/2014/02/Tutki-ja-mittaa.pdf>

Ziehe, Thomas 1991. *Uusi nuoriso: epätavanomaisen oppimisen puolustus*. Suom. Raija Sironen – Jussi Tuormaa. Vastapaino, Tampere

Liitteet

Liite 1. Kyselytutkimus

Kyselytutkimus lukiolaisten suhtautumisesta anglismeihin

Pakolliset kysymykset merkitty tähdellä (*)

Hei! Olen Riina Linnainmaa, Turun yliopiston suomen kielen opiskelija. Työstän parhaillani pro gradu -tutkielmaani lukiolaisten suhtautumisesta anglismeihin (= englannin kielestä lainattu sana tai sanonta). Kerään kyselylomakkeen avulla aineistoa tutkielmaani varten.

Kyselylomakkeella kerättyjä vastauksia tullaan hyödyntämään vain omassa pro gradu -tutkielmassani. Tutkimuksen toteuttamisen jälkeen kyselyn vastaukset tuhotaan, eikä niitä jaeta kolmansille osapuolille. Kyselyssä ei kerätä henkilötietoja. Vastauksia ei käsitellä missään vaiheessa niin, että yksittäisiä vastaajia voisi tunnistaa. Tutkielman tekijänä sitoudun noudattamaan voimassaolevia tutkimusaineiston säilyttämiseen ja tietosuojalainsäädäntöön liittyviä ohjeita.

Vastaaminen on täysin vapaaehtoista, eikä vastaaminen tai vastaamatta jättäminen vaikuta lukiosi kurssien arviointiin. Vastaathan kyselyyn itsenäisesti ja rehellisesti. Vastaaminen vie noin 5-10 minuuttia.

Jos tutkimuksesta ilmenee jotain kysyttävää, tutkimuksen tekijään voi olla yhteydessä ralinn@utu.fi.

Kiitos kyselyyn osallistumisesta!

1. Annan suostumukseni tutkimukseen osallistumiseen *

kyllä

en

2. Sukupuoli: *

nainen

mies

muu

en halua kertoa

3. Mikä on äidinkielesi? *

suomi

ruotsi

englanti

Muu, mikä?

4. Kuinka usein käytät englantia, jos englannin oppitunteja ei lasketa? *

joka päivä

muutaman kerran viikossa

muutaman kerran kuukaudessa

harvemmin kuin muutaman kerran kuukaudessa

en koskaan

5. Missä paikoissa käytät englannin kieltä? Englannin oppitunteja ei lasketa.

Vastaa yksi tai useampi. *

koti

koulu

vapaa-aika

sosiaalinen media / internet

työpaikka

harrastus

videopelit

en käytä ollenkaan

Jossain muualla, missä?

6. Miksi käytät englannin kielen sanoja tai sanontoja sekaisin suomen kielen

kanssa? Vastaa yksi tai useampi. *

se on trendikästä

se on osa nuorisokulttuuria
haluan olla kansainvälinen
kuuluakseni joukkoon
erottuakseni joukosta
haluttu merkitys välittyy englannin kielellä täsmällisemmin kuin suomen kielellä

en löydä suomenkielistä vastinetta sanalle
tunteita on helpompi ilmaista englanniksi
olen kaksikielinen
en ole ajatellut asiaa
en sekoita ollenkaan englantia ja suomea keskenään
Joku muu syy, mikä?

7. Mitkä seuraavista adjektiiveista mielestäsi kuvaa parhaiten suhtautumistasi anglismeihin (= englannin kielestä lainattu sana tai sanonta)? Valitse 1-3 sopivinta adjektiivia. *

myönteinen
ajankohtainen
utelias
kiinnostunut
innokas
monipuolinen
kielteinen
ennakkoluuloinen
ärsyttävä
vihainen
neutraali
Jokin muu, mikä?

8. Miksi suomen ja englannin kielen sekoittuminen on mielestäsi positiivista? *

9. Miksi suomen ja englannin kielen sekoittuminen on mielestäsi negatiivista? *

10. Englanninkielisten sanojen käyttö ärsyttää minua, jos niille on olemassa suomenkielinen vastine (esim. dinneri-illallinen / driippi-vaatetus / in the long run-

ajan mittaan / bro-veli). *

samaa mieltä

eri mieltä

neutraali

11. Mielestäni suomen kieleen lainataan liikaa sanoja tai sanontoja englannista. *

samaa mieltä

eri mieltä

neutraali

12. Mielestäni suomen kieli kuihtuu, jos englanninkielisiä sanoja tai sanontoja lainataan liikaa. *

samaa mieltä

eri mieltä

neutraali

13. Olisi outoa, jos joku ei käyttäisi yhtään englanninkielisiä sanoja tai sanontoja suomenkielisessä puheessaan. *

samaa mieltä

eri mieltä

neutraali

14. Minun on vaikea ymmärtää lauseen merkitystä, jos toinen henkilö sekoittaa englantia ja suomea keskenään. *

samaa mieltä

eri mieltä

neutraali

15. Mielestäni kielten sekoittuminen on rikkaus. *

samaa mieltä

eri mieltä

neutraali